

F. S. Horák

SVATÝ IGNÁC
Z LOYOLY

VÍTĚZOVÉ

SVATÝ IGNÁC Z LOYOLY
(Montañez, Sevilla)

F. S. H O R Á K

SVATÝ IGNÁC
Z LOYOLY

1937

V Í T Ě Z O V É, O L O M O U C

NIHIL OBSTAT

P. Aemilianus Soukup O. P., censor ex officio.

IMPRIMATUR

Olomucii, die 4. Februarii 1937. Dr. Joannes Martinů,
vicarius generalis. Nr. 2080.

Byv vyzván redakcí Vítězů, abych napsal stručný životopis sv. Ignáce z Loyoly, ujal jsem se tohoto obtížného úkolu, jsa si dobře vědom své nedostatečnosti. Vždyť proniknout velkou osobnost tohoto jedinečného světce může zajisté jen ten, kdo po léta žije jeho duchem a plní s radostí příkaz jeho: konat všechno pro větší slávu Boží. A pak těžko vtěsnat do rámce knížečky o 50 stranách podivuhodný růst duše, jež zraje po léta v prudkých paprscích milosti Boží a ve výhni vlastní neoblomné vůle. Nejen to, třeba také nastínit vývoj nesmrtelného díla světce, jezuitského řádu, než nabude v konečné úpravě stanov své pravé podoby, a ukázat jeho velký prozřetelnostní úkol.

Základem mého spisku je nejnovější, velmi obsáhlá (700 stran) biografie sv. Ignáce, kterou sepsal francouzský jezuita P. Dudon a vydal roku 1934 k čtyřstému výročí památného slibu v kapli montmartské v Paříži, jímž se světec s prvními svými druhy zasvěcoval cele službě Boha a Církve. P. Dudon založil své dílo na rozsáhlé literatuře dosavadní, mimo to převzal výsledky dvacetiletého archivního badání P. Crose a sám v něm po dlouhá léta pokračoval, takže jeho životopis je opravdu obrazem posledního badání.

ÚVOD

Obraz, který skýtá Církev v první polovici století XVI., není utěšený. Na prahu století (1503) zasedá na papežský trůn Julius II., který přejímá správu křesťanských duší z rukou nejnehodnějších. Byl vlastně soupeřem a nástupcem pověstného papeže Alexandra VI. z rodu Borgia. (Pius III., přímý nástupce Alexandrův, vládl jen několik dní.) Jako synovec papeže Sixta IV. se stal už v 28. roce kardinálem. Prudký postup v hodnostech, množství výnosných obročí, jemu udělených, nemohly prohloubiti mravní rozvoj tohoto renesančního knížete, který si zařídil život v přepychu. V umělecké výzdobě svého sídla zanechal ovšem trvalé stopy, neboť si dovedl připoutati nejznamenitější umělce renesance: Bramanta, Michel-Angela a Rafaela. Mnozí historikové soudí, že byl papežem jen podle oděvu a jména. Dovedl prý se rozzlobit, že se celý dvůr před ním třásl, hověl lovecké vášni, měl na starosti více politiku než správu duší, ba nevyhýbal se ani úkolům drsného válečníka. Ale to nebyl celý Julius II. Připomeňme si, že mládí ztrávil v ovzduší františkánského kláštera pod dohledem zbožného strýce, budoucího papeže Sixta IV. Dobré podněty tu přijaté se sice rozplynuly ve víru vášni, v pýše hodnosti, v pohoršlivém ovzduší římském i v starostech vladařských, ale jiskerka božská přece doutnala na dně tohoto žhavého srdce. Rozhořela se ve chvílích, kdy se nemoc ohlásila, a svítila jasně v posledních dnech života. Papež pak vyřizuje v klidu poslední vůli, dává rozkazy pro 5. sedění koncilu lateránského, zpovídá se a přijímá poslední pomazání. Svolává kardinály, prosí o jejich modlitby a napomíná je, aby zachovávali Boží příkázání a při příštích volbách se řídili předpisy jeho poslední buly. Ukončuje život jako papež.

Je ovšem pravda, že neprovedl oprav v Církvi, ač jich měla co nejnutněji zapotřebí. Nevykonali je ani ti, kteří se tolik chvástali reformními snahami,

na př. Luther, který dosavadní zmatky v křesťanstvu jen rozmnožil. Mravní rozvrat v Církví byl zajisté veliký, nehodnost jejich představitelů nerušila sice jejich duchovní moc, ale vzala tisícům důvěru v Církev.

Nebylo-li na stolci papežském všechno v pořádku, tím žalostnější obraz skýtají mravy křesťanských zemí. A jak by ne, když sami italští kardinálové, biskupové, preláti i mniši vedli pohoršlivý život, oddávající se hře, zahálce i zakázaným rozkošem. Umlkla ústa horlivých kazatelů, zpovědnice jsou prázdné, stůl Páně opuštěn. Za to rozpustilý duch vládne všude. A v Německu i ve Francii nejsou poměry lepší. I mravy Španělska mohutnějšího, po vypuzení Maurů z Granady a objevu zámořských zemí, upadají, třebas dlužno přiznati, že je tato země zásluhou inkvisice aspoň ušetřena záplavy rozvratných idejí, které proudí Itálií, Francií a zvláště Německem. Tam byly dosavadní tradice křesťanské zvráceny a autorita duchovních hodnostářů nadobro podlomena.

Ale beznadějný není ani tento stav zubožené Církvě. I v dobách svého největšího úpadku (stol. 14. až 16.) měla velké papeže (jako byli na př. Benedikt XII., Řehoř IX., Bonifác IX., Mikuláš V., Pius II., Pavel II., Jan XXII., blahosl. Urban V.), kardinály (Torquemada, Ximenes, Mikuláš z Kusy, Bessarion), biskupy, učence (Gerson) i mistry duchov. života (Tomáš Kempenský, Dionysius Kartuzián, Tauler, Suso, Ruysbroeck) a zakladatele nových řádů. I řada vynikajících světců (sv. Vincenc Ferrerský, sv. Bernardin Sienský, sv. Jan Kapistrán, sv. Jan Nepomucký, sv. Kateřina Sienská, sv. Františka Římská, sv. Brigita Švédská, sv. Koleta a sv. Jana z Arku) svědčí o tom, že Církev nepozbyla nároku na přívlastek „svatá“. Jejich příkladný život a úsilí dobrých kněží, biskupů a papežů uchovávají zdravou krev ve společnosti křesťanské přes silnou dávku jedu, jímž jsou hříšníci, neřestní kněží a kačíři.

Na pokřik domýšlivého Luthera Církev odpovídá opravdovými reformami. Pavel III. přetváří Sváté ofícium na nejvyšší tribunál víry (1542), stanoví Index zapovězených knih a zahajuje koncil tridentský, který po dvacetiletém trvání dokončuje za Pavla V. svoje epochální dílo. Úsilí papežů je podporováno četnými novými řády (theatiny, kapucíny, oratoriány). Jako ze země vydupání objevují se náhle nejneohroženější, nejstatečnější a Církvi nejoddanější bojovníci-jesuité. A k jejich velkému vůdci a zakladateli obrátme nyní svou pozornost!

I. HLEDÁNÍ ŽIVOTNÍ CESTY

1. *Mládí sv. Ignáce z Loyoly.*

Kolébka sv. Ignáce z Loyoly stála v hornaté zemi bojovných a hrdých Basků, v kraji bohatém železem, jež proudí ve vodách bystřin, řinoucích se úzkými údolími do blízkého moře Kantaberského, i v žilách jeho obyvatel. Předkové světce, členové starobylého rodu pánů z Loyoly, byli též velmi bojovní. Stáli-li v ustavičném odboji proti svému okolí, není divu, že kastilský král dal jejich tvrz zpola rozbořiti. Koncem století 15. už nemá Loyola ráz tvrze. Tu se narodil náš světec — pravděpodobně roku 1493 — a dostal na křtu jméno Iñigo, tehdy velmi rozšířené v rodném kraji svatého opata toho jména. 14letý hoch už je sirotkem a vyrůstá uprostřed čtených (13) sourozenců. Jako nejmladší mužská ratolest byl Iñigo určen na kněžství. Zprvu nejevil mnoho chuti k tomuto stavu a byl zatím poslán do Arevala k vzdálenému příbuznému J. Velasquezovi, vrchnímu pokladníku království kastilského. S ním sice pobýval též u dvora, ale královským pážetem nebyl, jak se zhusta udává. Tehdy dbal tuze o svůj zevnějšek, aby se líbil ženám, byl smělý v galantních dobrodružstvích, nedůtklivý ve věcech cti a hotov třeba sáhnouti ke zbrani na její obhájení. Rád čítal rytířské romány, v nichž hledal ztělesnění svého ideálu životního.

Způsob jeho odívání i jeho chování dal podnět k stížnostem, prý se účastnil nočních šarvátek a galantních dobrodružství, neměl tonsuru a nenosil tmavou kleriku, ač byl klerikem. Byl volán domů a musil se odpovídati. Pak se už nevrátil k dosavadnímu pánu a vstoupil do služeb místokrále navarského Manrique de Hava, když se v Pampeloně roku 1516 z vůle nového krále Karla I. (V.) ujal vlády. I tu v domě mocného a bohatého pána nalezne dost příjemné zábavy. Jízdy po čtených jeho statcích se střídají s hrou a lovem. Než brzy nastanou vážné časy a učiní konec hrám a jiným zábavám.

Kastilie není spokojena s novým králem, který byv vychován ve Flandřích neuměl španělsky, neznal zákonů země a svěřoval nejvyšší hodnosti flander-ské šlechtě. Nespokojenost propukne, když se Karel hotoví na cestu do Německa k císařské korunovaci, na níž má země přispěti také svým zlatem. Císař nařídil místokráli navarskému, aby zkrotil vojskem odbojná kastilská města. Navara je tak zbavena ochrany a na tu chvíli čekají Francouzi, kteří si rovněž činí nároky na tuto hraniční zemi, teprve nedávno přivtělenou ke království aragonskému. (Předchůdce Karlův Ferdinand Aragonský sloučil Kastilii s Aragonií a dal základ k jednotnému Španělsku.) Francouzi přitrhnou k Pampeloně a město, zbavené ochrany, otevře jim své brány. Také malá posádka tvrze je vyzvána, aby se vzdala. V ní je též Iñigo. Prosí důtklivě vůdce posádky, aby zachoval věrnost svému vladaři a bránil se. Sám, nemaje po ruce kněze, vyzná se z hříchů svému druhu a odhodlaně se pustí v boj. Odpor nepatrné posádky, městem zrazené, nemůže dlouho trvati. Když byl Iñigo zasažen dělovou koulí, která jednu jeho nohu zranila a druhou zlomila, není už nikoho, kdo by udržoval odvahu vojáků. Boj se tedy rychle a bídně skončí. Jakou hanbu a hořkost nad tím pocítil statečný a hrdý Iñigo, bezmocný po svém zranění! Než nepřítel s ním naložil velkomyslně, nejlepší lékaři francouzští mu poskytli první pomoc. Leží nyní nehnutě ve svém obydlí nebojácný voják, ale prostřední křesťan. Je tím tak zcela vinen mladý muž, který dosud na otcovském statku, na královském i vévodském dvoře vídal mnoho pohoršení, takže sám nežil podle víry, nestřežil se hříchů, miloval nezřízené hry a ženy a nevyhýbal se ani soubojům? Přesto však si zachoval srdce šlechtné a ráznou vůli. Jen ještě nechápal, že sloužití Bohu znamená také vládnouti.

2. *Mravní obrat.*

Iñigo nezůstal v Pampeloně. Po čtrnácti dnech

odnesli jej francouzští vojíni na nosítkách do Loyoly. Cestou však se části zlomené nohy dostaly ze své polohy, i bylo třeba polosrostlé kosti znova srovnati, aby přišly na své místo. Operace byla velmi bolestná, ale Iñigo ani slovem neulevil své bolesti. Stav jeho se velmi zhoršil a lékaři se vzdávali naděje na uzdravení. V předvečer svátku sv. Petra a Pavla byl Iñigo zaopatřen. Najednou — přes noc nemoc se zlepšila. Mladý muž připisoval ulehčení přímluvě sv. Petra, jehož byl citelem. Pomalu se mu vracely síly. Jen jedna věc mrzela šlechtice, dbalého svého zevnějšku. Zahojená noha byla kratší a zůstal na ní nepěkný výčnělek. Při srůstání kostí zůstala jedna kost nad druhou. Jak na nohu obuje přílišné boty, které byly tehdy v módě? Iñigo myslí stále ještě na život ve světě a nechce být ošklivý. K čemu by se neodhodlal marnivý šlechtic? Podrobí se ještě bolestnější operaci, než byly dosavadní, dá si nepěkný výrůstek uříznout. Pak mu ještě nohu maže a natahují, aby se vyrovnala druhé. Když přestál nejhorší bolesti, ale ještě byl upoután na lůžko, zataušil po rytířských románech, které čítal jako páže u svých dřívější pánů. V sídle bojovných zemanů nebývalo nikdy knih. Kde tedy sehnat oblíbeného tehdy Amadise, přeloženého nedávno do kastilštiny? Iñigo se musí z nouze spokojiti s duchovní četbou, s knihami, které zbožná švagrová, žena staršího bratra, do domu přinesla. Jsou to španělský překlad Života Kristova od Ludolfa Saského a tak zv. Flos Sanctorum, španělská úprava Zlaté legendy Jakuba de Bérachine. Iñigo tedy čte a uvažuje. Mravní krása života světců začíná jej vábit. Ale ozývají se ještě vzpomínky na život ve světě a touha po slávě válečné a po milostných úsměvech žen. Což aby se proslavil skvělými činy, oddal se službám vznešené paní Hermíny de Foix, mladé vdovy po Ferdinandu Aragonském? Její krásný zjev září do jeho snů. Ale Iñigo poznává marnost takové touhy a vrací se zas k slovům evangelia: „Co prospěje člověku, kdyby celý svět získal . . .“ vrací se k pří-

kladům světců a jiné přání naplňuje jeho duši: odejde daleko od bratří a sester — až do Jerusalema, bude žít u svatých míst, posvěcených životem a utrpením Páně, jako poustevník o vodě a hořkých bylinách . . . Mezi takovými krajnostmi se potácí neklidná mysl mladého muže. Když začne bedlivě zkoumat svou vlastní duši, uvědomuje si, že jej sny o skvělém životě sice na okamžik uchvátí a potěší, ale zanechávají srdce smutné a prázdné, kdežto uvažuje-li o životě světců, cítí jakoby závan opravdového míru a pokoje. A to je první okoušení duchovních věcí. Představy skvělého života budoucího blednou, vracejí se vzpomínky na dřívější hříšný život, Iňigo si připomíná nutnost káti se z něho. Jeho mysl rozehřívající se láskou k Bohu, cítí pevné odhodlání napravití dosavadní zlo. Jedné noci se mu zjeví Panna Maria s Ježíškem a naplní jeho srdce nesmírnou útěchou. Od té chvíle pojme takovou nechuť k minulému životu a zvláště k hříchu nečistoty, že navždy vypudí z mysli představy nečisté a nikdy potom — sám se přiznává po 34 letech — ani v nejmenším k nim nepřivolí.

Účinek Iňigova obrácení se jeví hned v blahodárném vlivu na jeho okolí. V Azpetii, nedalekém městečku, se mu na př. podaří urovnati trapný spor mezi farářem tamního kostela a klášterem františkánů, který po dvacet let rozdvojoval osadu a působil zhoubně. Tak Iňigo, v duši své proměněný, nakloňuje srdce ostatních k smíru. Mluví k nim o Bohu, sám pak neustává se modlití. Čte zbožná díla, činí si z nich výpisky, rád se kochá pohledem na hvězdnou oblohu a cítí v duši touhu sloužiti Bohu. Prozatím je odhodlán putovati do Jerusalema, ale co potom? Snad vstoupí do některého vzdáleného kláštera třeba kartuziánského a zasvětit svůj život cele Bohu. Také příklad sv. Františka i sv. Dominika jej podněcuje, aby z lásky k Bohu vykonal nějaké dílo nesnadné.

Ještě se ani plně neuzdravil a již pomyslí na odchod z domova. Jeho pravý účel zatají bratřím,

ačkoli ani jim nemohly uniknout hluboké změny, které se v jeho duši staly. Bratr Martin, zastupující v rodině zemřelého otce, se snažil odvrátiti jej od cesty, jejíž účel tušil. Domlouval mu, že zklame naděje rodiny i krajanů, zmaří-li svou skvělou budoucnost. Ale taková představa už na Iñiga nepůsobí. Opouští Loyolu s myšlenkou, že se sem již nikdy nevrátí. Nejprve se zastaví v blízkém mariánském poutním kostele, aby svou cestu i své úmysly svěřil v ochranu nebeské Panně a poděkoval jí za své obrácení. Slíbí Bohu ustavičnou čistotu, každou noc bičuje své hříšné tělo, aby byl zevně podoběn světcům. Vnitřního jejich života ještě plně nechápe.

První cílem jeho pouti je Montserrat. Cestou potká, Iñigo Maura, který se v hovoru s ním nešetrně vysloví o Neposkvrněné Panně. Když už se rozešli, činí si Iñigo výčitky, že jej na místě zbraní neztrestal. Zatím už kyne mu zdáli Montserrat zubovitými útesy skalními. Tam vykoná generální zpověď, zavěsí na zeď mariánské kaple rytířskou zbroj, obleče kající roucho, zasvětit před svátkem Zvěstování P. Marie své nové duchovní zbraně v celonočním bdění před oltářem Nejsvětější Panny a modlí se k Ní vroucími slovy, aby mu vyprosila požehnaní pro jeho nový život.

Nyní měl Iñigo namířeno do Barcelony a jen na krátko se chtěl zastaviti ještě v Manrese, netuše, že se tu jeho pobyt prodlouží na deset měsíců a že se mu stane Manresa řízením Prozřetelnosti pravou duchovní vlastí, v níž se zrodí světec a budoucí zakladatel řádu.

Manresa, tehdy městečko asi 2000 obyvatel, leží v rozkošném údolí, jímž protéká říčka Cardoner, razící si cestu mezi rozeklanými skalisky. Honosila se v té době nejen mariánskou katedrálou a několika chrámy a četnými kaplemi a kapličkami mariánskými, ale i mnoha kláštery. Zde se tedy objeví Iñigo v kajícím rouchu, zanedbává úmyslně svůj zevnějšek, o nějž kdysi tolik pečoval, a je proto posměchem mládeže, která na něj ukazuje prstem kři-

číc: „Muž v pytli!“ Chodí dům od domu a vyžebává si denní stravu, často přespává v nemocnici sv. Lucie v odporném zápachu a nečistotě, aby okoušel slasti chudých, ošetřuje nemocné a poučuje o Bohu. Denně se účastní mše sv. a hodinek v katedrále. Jednou týdně se zpovídá a přijímá Tělo Páně. Mimo to se ještě po sedm hodin denně oddává tiché modlitbě. Čte též zbožné knihy, zvláště si zamiluje Následování Krista. Listuje ve svém sešitku, který si přinesl z domu, rozhojňuje jeho poznámky novými výpisky, neopomíjí si také zapisovati, o čem uvažoval a v čem ho Bůh osvětlil. To je zárodek budoucích „Duchovních cvičení“.

V prvních dnech po svém obrácení cítil Iñiga pokoj ve své duši a radoval se, že může sloužiti Bohu. Ale přijdou chvíle pokušení, ba dni, měsíce těžkých zkoušek. Někdy jako by slyšel v nitru hlas: Jak vydržíš takto žítí po dlouhá léta až do smrti? Pociťoval nechuť k modlitbě, k účasti na mši sv., ke každé pobožnosti. Jindy se rozpomíná na minulost a souží se pochybnostmi, zda se při generální zpovědi vyznal ze všech svých hříchů. Odchází od týdenní zpovědi neuklidněn. V těchto duševních mukách tráví měsíce. Někdy je jimi tak utýrán, že se vrhne na kolena a křičí úpěnlivě: „Pane, pomoz mi, vždyť u lidí pomoci nenalézám!“ Mnohdy jej schvátí pokušení vrhnout se otvorem ve zdi do hlubiny, ale v zápětí si uvědomuje hříšnost takového počínání, i volá: „Pane, nic neučiním, co by Tě uráželo!“ Jindy hledá pomoc v dlouhém postě doufaje, že se Bůh smiluje a vyslyší jeho prosbu. A zas vyvstávají v jeho mysli vzpomínky na hříšnou minulost, vidí své hříchy za sebou jako články dlouhého řetězu. Když útrapy dostoupí vrcholu, najednou je duše jeho osvěcena, i rozhodne se pevně, že už se nebude zpovídati z hříchů minulého života. Od té doby je zbaven úzkostí svého svědomí. Je přesvědčen, že jej Pán ve svém milosrdenství od nich vysvobodil.

Takováto duševní muka, nemírné posty, bičování a všeliké jiné odříkání a neúnavná služba bliž-

ním by otráslы zdravím silného člověka, i není divu, že z nich Iñigo vážně onemocněl a byl blízek smrti. Pečlivě jsa ošetřován zbožnými paními manreskými, vyvázne konečně z těžké nemoci, zvolna se zotavuje, ale zbude mu z ní slabost a bolest žaludku.

V ten čas se skončilo podle vlastních slov jeho „duchovní dětství“. Nabyt pokojie a Bůh jej vedl nyní jinými cestami. Lidé mu dosud málo pomohli, nepomohou mu ani v budoucnosti. Pán, který vidí jeho pevnou vůli a nesmírnou touhu statečně sloužit, bude sám jeho učitelem. Tehdy míval vidění, v nichž zřel jasně tajemství víry: Nejsvětější Trojice, Eucharistie, Člověčenství Kristovo, Matky Boží, a tak byl ve víře utvrzen, že by byl hotov pro ni umřít, i kdyby nebyl o tajemstvích těch poučen z Písma. Kdysi sedě na břehu Cardoneru a hledě do plynoucí vody, měl dojem, že se oči jeho rozumu otevřely a že chápe velmi jasně mnoho věcí z oboru duchovního i ostatního vědění lidského. Jas toho zření byl takový, že viděl všechny věci v zcela nové podobě. Když se vidění skončilo, vrhl se na kolena před blízkým křížem, aby Bohu poděkoval za osvětlení. Od té chvíle se obzor jeho života zcela změnil. Ani četba ani rozjímání ani modlitby nebudou takové, jako před touto hodinou požehnanou. Viděl jasněji pravdy víry, zásady křesťanské askese a pronikal hlouběji lidské vědění. A proto se nedivme, že mohl napsati knihu „Duchovních cvičení“ po tak zázračném výlevu Boží moudrosti!

3. Pout do Jerusalema.

Konečně Iñiga cítil, že nadešel čas, aby vykonal zamýšlenou pout do Svaté země. Koncem února 1523 opouštěl Manresu s pocitý díků za přijaté tam milosti, ale provázen lítostí těch, jimž sám prokázal duchovní dobrodiní. Maje na sobě tuniku z hrubé látky, na krku kříž a na srdci obraz P. Marie Sedmibolestné mířil pěšky k Barceloně. Tam pobyl delší čas, neopomíjeje navštěvovati chrámy, zvláště

kostel P. Marie Mořské. Také chodil dům od domu, aby si vyžebraval potravu a zásobil se jí zvláště na cestu, jak mu patron lodi prikazoval, slibuje mu jinak bezplatnou přeplavbu do Itálie. Než víc než zásobami svou mošnu naplnil srdce věrou, nadějí a láskou, cítě se takto zabezpečen.

Po pětidenní plavbě po rozbouřeném moři dosáhla loď, vezoucí Iňiga, břehů italských. Z Gaety pak kráčel krajem zamořeným nákazou morovou a cesta nebyla proto bez obtíží. Brány měst zůstávaly zavřeny, hlad a vysílení sužovaly poutníka, který koncem března dorazil do věčného města. Jistě si nevšímal trosk starého Říma a vyhledával tu zas jen kostely, zvláště mariánské. Od papeže si vyprosil dovolení k pouti do Svaté země i apoštolské požehnání. Pak musel do Benátek, chtěl-li se přeplavit do Palestiny. V Benátkách bylo tehdy krásným obyčejem nakládati s poutníky jerusalemskými jako s hosty. Iňigo též užil pohostinství dobrých lidí, kteří mu opatřili přístup k dožeti. Dože mu pak dovolil vstoupiti na loď, odvážející guvernéry ostrova Kypru. Svatá místa byla sice v moci Turků, ale diplomacii republiky benátské se podařilo vymoci na Turcích povolení vypravovati loď s poutníky. Tím ještě nebyli poutníci zbaveni všeho nebezpečství, týrání i vydírání se strany tureckých vojinů, doprovázejících poutníky na cestě z Jaffy do Jerusalema.

Plavba z Benátek na Kypr se protáhla na celý měsíc, do poloviny srpna, do Jaffy dorazili na jiné poutnické galeji koncem téhož měsíce. Zrána 4. září spatřili poutníci v dáli Jerusalem. Kráčeli tiše v sebe pohroužení, když jim vyšli vstříc františkáni, nesouce kříž. Radost srdcí jim zářila z očí. Také Iňigo byl proniknut až do hloubi duše zbožností, jež ho neopustí na místech svatých. Návštěvy jejich se konaly podle ustáleného programu. Poutníci probděli tři noci u Svatého hrobu, pak konali vyjížďky do Betlema, k Jordánu a do jiných posvátných míst. Nedbajíce všeho týrání a vydírání, byli šťastni, že tu mohli prožiti v duchu pohnutý život Spasitelův.

Zvláště však Iňigo, který se byl dřívějším rozjímáním tak dobře připravil na nejhlubší dojmy. Jak rád by tu byl zůstal po celý život a naplňoval duši tajemstvím života Kristova! Jak rád by tu sám hlásal pravdy Evangelia! Ale provinciál řádu františkánského nedal mu dovolení k pobytu v Jerusalemě vzhledem k nebezpečím se strany turecké, a když Iňigo vyznal, že jeho úmysl je pevný, oznámil mu, že má od papeže moc vyloučiti z Církve ty, kdož by ho v té věci neuposlechli. Nyní zanechal Iňigo všeho odporu, shlédl ještě jednou místa, posvěcená kroky Spasitelovými, a máje jeho zářící obraz stále před sebou, odnášel si v srdci nesmírnou útěchu a radost.

Na zpáteční cestě do Jaffy zažili poutníci mnoho protivenství od vojáků turecké eskorty, ale hroznější byly ještě útrapy zpáteční plavby. Po dvanáctidenní smutné plavbě dorazili teprve na ostrov Kypr. Loď, která je sem dovezla, již zatím odplula, požadavky pak majitelů jiných lodí byly velmi přemrštěné. Když po obtížném vyjednávání konečně vypluli, byli zachváćeni bouří několik dní trvajících. I potom museli několikrát plavbu přerušiti, takže se vrátili do Benátek teprve k polovici ledna po 3 a půl měsíční plavbě. Podrobnosti její zaznamenal jeden její švýcarský účastník. Sv. Ignác shrnul ve svých Pamětech zážitky hrozně cesty v jedinou větu: „Loďka, na které jsme byli, zakusila mnoho protivenství a na konec jsme dorazili do Apulie.“ V tomto stručném záznamu se projevuje silná duše poutníkova. Uprostřed rozpoutaných živlů v tísní a úzkostech druhů zachoval Iňigo, plný důvěry v Boha, klidnou mysl. —

Co učiní nyní, když svůj úmysl zůstatí v Palestině nemohl provésti! Iňigo musí dát životu jiný směr: doposud napomáhal k spáse bližních podle svých schopností a vědomostí. Rozhodne se po mnohém uvažování a opětovných modlitbách, že bude studovati, aby se stal knězem a mohl s větším prospěchem pracovati pro blaho nesmrtelných duší.

II. TOUHA PO ŽIVOTĚ APOŠTOLSKÉM

1. *Počátky studií v Barceloně.*

Iñigo se tedy vrátil do Barcelony a začal tu svá studia nejprve u učitele gramatiky. S počátku mnoho neprosplával, poněvadž jej jiné věci odvracely od studia, třeba sladkosti zbožného rozjímání. Uvědomiv si příčiny svého neprospěchu, pevně si umínil, že po celá dvě léta nepromarní hodin, určených k duševní práci. Jinak žil svým obvyklým životem: modlil se, postil a vyžebraval si živobytí. Pověst o jeho ctnostech se brzy rozšířila a proto, sotva zaklepal na dveře domu, naplňovaly zbožné ženy ochotně jeho brašnu nejrozmanitějšími jídly. Iñigo pak je třídil, necháváje lepší sousta nemocným a chudým. Přitom nezapomínal ani na jejich duchovní potřeby, povzbuzuje je k lásce k Bohu a k plnění Božích přikázání. Zvláště rád vykládal dětem náboženské pravdy. Také nabádal špatné ženy k pořádanému životu a usmiřoval protivníky. Velikou starost mu působily četné kláštery barcelonské. Iñigo s bolestí pozoroval, jak špatně slouží Bohu ti, kteří se slibem k jeho horlivé službě zavázali. Vycházeli-li v Německu a okolních zemích tehdy — v XVI. stol. — hlavně z klášterů, v mravech i ve zbožnosti uvolněných, četní luterští i kalvinští predikanti, mělo se podobně státi ve Španělsku? V některých ženských klášteřích v Barceloně nebyla zachována klausura. Iñigo domlouval řeholnicím a obrátil je opět k zbožnému životu. Svatý horlitel neušel ovšem kruté pomstě mužů, kteří se jeptiškám dvořili. Najali pohůnka, který si na něj počkal, zahrnul jej nadávkami, zpoličkoval a zbil holí tak, že musel být odnesen na lůžko. Poležel si celé dva měsíce, než se vyhojil z těžkých ran. Ale nenaříkal, z jeho úst vycházela jen slova modlitby a odpuštění; rád si připomínal Spasitele, který tolik útrap snášel pro naše hříchy.

Celkem málo jsme zpraveni o pokroku Iñigově ve studiích. Víme jen, že mu po dvou letech řekl jeho

učitel, že umí tolik, aby se mohl oddati studiu svobodných umění na universitě v Alcalá de Henares.

2. Na universitě v Alcalá a v Salamance.

V květnu roku 1526 se vydal Iñigo pěšky do Alcalá, kde byla před nedávnem založena kardinálem Ximenesem, arcibiskupem toledským, universita. Přes své nedlouhé trvání byla skvěle vybavena a záhy soupeřila se staroslavnou Salamankou. V tomto vynikajícím duševním středisku se tedy octl čtyřiatřicetiletý Iñigo. Z Barcelony si přinášel základy latiny, aby mohl sledovati kursy universitní. Zdá se však, že Iñigo, snaže se uspišiti studia, nevolil správný postup; nevstoupil do žádné koleje, neměl vůdce ve studiu, poslouchal najednou logiku, fysiku a theologii. Na toto mnohostranné studium byla dosavadní jeho příprava přece jen nedostatečná. Proto nebyl pokrok jeho ve studiích velký.

Za to tím více prospěl na dráze ctnosti. Jako činil dosud, vyprošoval si živobytí a dělil se o ně s chudými. Rád hovořil o věcech náboženských a brzy se kolem něho shromažďovali četní posluchači, jež Iñigo poučoval, jak se mají modliti, jak zpytovati svědomí, také je nabádal k častému přijímání svátostí. Věc nezůstala utajena inkvisici. Nedivme se! V té době byla ve Španělsku hojně rozšířena sekta t. zv. osvícených (Alumbrados), kteří prohlašovali, že člověk nepotřebuje prostředníků mezi sebou a nebem. Též rodící se tehdy protestantismus vysílal své hlasatele do středisk universitních. Iñigo byl vyšetřován a podržen jednou přes měsíc ve vězení. Ale z výpovědi těch, kdo Iñiga poslouchali, přesvědčili se inkvisitoři, že neučil bludům a že se choval bezvadně. Přes to mu bylo zakázáno (i jeho druhům) poučovati kohokoli soukromě i na veřejnosti z toho důvodu, že nemá ještě dostatečného vzdělání. Toto omezování apoštolské horlivosti těžce se dotklo Iñiga, i opustil se svými společníky Alcalu a uchýlili se do Salamanky, aby tu pokračovali ve studiích.

V Salamance, na níž se zákaz daný v Alcalé nevztahoval, dostal se Iñigo, pokračuje v náboženském poučování, do podobného postavení jako v Alcalé. Sotva v městě pobyl několik dní, byl vyzván, aby se dostavil do tamního dominikánského kláštera. Zde mu bylo vytýkáno, že poučuje o ctnosti a neřesti, nemá ještě s dostatek vzdělání ve věcech náboženských. Iñigo se přiznal, že v theologii ještě mnoho nepokročil, podal žádané vysvětlení k některým částem svých duchovních cvičení, na př. k způsobu, jak rozlišuje hřích těžký od lehkého. Ale zas neshledali soudcové nic závadného ani v učení ani v životě vyšetřovaného. Bylo mu proto dovoleno dále vyučovati katechismu, ale nesměl o ničem rozhodovati, na př. co je hříchem lehkým, co těžkým, dokud neprojde čtyřmi lety studia bohovědného. Prohlásiv za sebe i za druhy, že se podrobí rozkazu, pokud bude pobývati v okrsku salamanském, byl propuštěn na svobodu.

Po mnohém uvažování a modlení rozhodl se, že bude pokračovati ve studiích v Paříži. Na cestu se vydal sám, ač jej přátelé zdržovali, poukazujíce, na nebezpečí, jež mu hrozí při přestupu hranic za tehdejší války mezi Francií a Španělskem. Pobyt v Salamance ostatně nebyl bez užitku. Prozřetelnost ho tu podrobila zkoušce, v níž dobře obstál: jeho ctnost i zásady Duchovních cvičení shledány bez poskvrny.

3. V Paříži.

Počátkem roku 1528 zastihujeme Iñiga už v Paříži. Starobylá universita pařížská, na níž se Iñigo ocitá, nepozbyla svého významu mezinárodního střediska duševního ani za rozkvětu renesance a v době rodícího se protestantismu. Oba tyto duchovní proudy kladou učenému světu tamnějšímu četné záhady k řešení. Luther se byl už tehdy rozešel s Církví, jeho spisy, přeložené do latiny, obíhají ve Francii, za několik let (1531) se tu objeví i J. Kalvin. Humanismus připravoval protestantismu do jisté míry cestu, otrásaje prvenstvím theologie mezi ostatní-

mi vědami a znevažuje dosavadní křesťanské pojetí života.

Do tohoto neklidného prostředí duševního se tedy dostává Iňigo a pobude v něm sedm let. Nepřináší si mnoho předběžného vzdělání, ale je už muž zralého věku, obezřetného ducha, duše přímé a ušlechtilé, srdce cele Bohu oddaného. Aby si zopakoval ročníky gramatiky, vstoupí nejprve do přísně vedené koleje Montaigu, od podzimu roku 1529 přechází na fakultu svobodných umění a stává se členem koleje sv. Barbory, kde jsou předměty vyučování logika, metafysika, etika, základy matematiky a kosmografie. Kursy této fakulty trvaly půl čtvrtá roku.

Těžko sháněl Iňigo v Paříži živobytí a přece nesměl při svých pětatřiceti letech už tuze studium prodlužovati. Na radu jakéhosi mnicha odebral se vždy na čas do Flander, aby si tu vyprosil u bohatých obchodníků španělských peníze — bylyť Flandry tehdy části říše španělské. Tak si pomáhal z tísně, méně však přeje sobě, za to více druhům a nesčetným chudým. Oddané pomocníky ve studiu našel v Savojanu Petru Faberovi a v Navařanu Františku Xaverském, kteří s ním opakovali filosofii. Přesto že pokrok ve studiích u staršího už Iňiga byl zpomalen, dosáhl přece koncem roku 1532 hodnosti bakaláře svobodných umění, na jaře roku následujícího byl prohlášen licenciátem. V té době už byl posluchačem theologie v dominikánském klášteře u sv. Jakuba, jemuž dal přednost před Sorbonou. Několik let před jeho příchodem se stal učitelem této školy Flám Petr Crockaert, rozhodný stoupenec filosofie sv. Tomáše; jeho nástupci byli slavný Francisco de Vitoria, potomní ozdoba university salamanské, a Petr z Nimweg. Ti tři zde založili tomistickou tradici. Komentující Summu sv. Tomáše místo Sentencí Lombardových, dali nový směr vyučování filosofickému a theologickému. Učinili tak současně s italským kardinálem Tomášem de Vio, zv. Cajetanus. Z této školy čerpal Iňigo své nadšení pro nauku sv. Tomáše.

Pojav pevný úmysl ukončil studia, aby se mohl státi knězem a pracovati o spáse duší, věděl Iňigo, že potřebuje k provádění svého svatého úmyslu druhů, stejně zanícených pro život apoštolský. V Paříži zůstal sám, neboť dosavadní jeho společníci ho tam nenásledovali. Když se pokusil apoštolovat mezi studentstvem, odvracet je od planých disputací k plnění náboženských povinností a připoutat k sobě jiné druhy, málem jej stihl potupný trest veřejného zmrskání. Potom postupoval velmi opatrně. Nejprve získal oba své spolubydlící v koleji sv. Barbory, Petra Fabra a Františka Xaverského, jak různými pozornostmi, tak zvláště duchovními cvičeními. Hrdý a urostlý Navařan se déle vzdíral jeho vlivu; snil o skvělé životní dráze i byl spíše odpuzován pokorou svého druha. Ale Iňigo vytušil, že i v něm bije srdce šlechtné, které možno v pravou chvíli nadchnouti pro vznešenější cíle. A nezklamal se. Pak přišli krajané Diego Lainez a Alonso Salmeron z Alcalá do Paříže, aby tu dokončili universitní studia. Řízením Prozřetelnosti se stalo, že zrovna po svém příchodu potkali Iniga, s nímž si mohli pohovořiti sladkou mateřštinou. Brzy k nim přibyl nový krajan Mikuláš Bobadilla a na konec jejich ještě rozmnožil Portugalec Simon Rodriguez Azevedo.

Strženi příkladem Iňigovým a připraveni třicetidenními duchovními cvičeními, rozhodli se všichni tito mladí lidé, že se zasvětí službě Boží a spáse duší. V roce 1534 dlouho společně uvažují o svých záměrech, modlí se a konají pokání. Závěrem jejich úvah je rozhodnutí: jakmile ukončí studia, zaváží se slibem evangelické chudoby, čistoty a slíbí, že půjdou do Jerusalema, aby tam obraceli nevěřící. Kdyby jim byl pobyt v Palestině znemožněn, vypraví se do Říma k papeži a poprosí, aby jim určil jejich úkol. Všichni věrně ctí Pannu Marii i umíní si, že o svátku jejího Nanebevzetí vykonají svatou přísahu v kostele na Montmartru. Tam se tedy shromáždili zrána 15. srpna 1534. Faber, jsa už knězem, sloužil mši svatou. Při sv. přijímání pronesli před-

sevzatý slib. S jakou radostí jej vykonali! Tu na výšině v ústraní kaple před tváří Krista a jeho svaté Matky se počalo velké dílo, zatím co město ještě dřímalo, unaveno jsouc zábavami a starostmi minulého dne i učenými disputacemi. Z kaple pak vycházejí mužové, jimž oči září, srdce plesají a ústa přetékaají sladkými slovy Evangelia. To budou reformátoři Církvě. Tu chvíli ještě netvoří řád. Přesto možno říci, že se Tovaryšstvo Ježíšovo zrodilo na Montmartru.

Mladí mužové denně rozjímají, zpytují svědomí, jednou týdně se zpovídají a přijímají Tělo Páně, občas se také rozcházejí. Každoročně 15. srpna chtějí svůj slib obnoviti. Jejich řady ještě rozmnoží Le Jay, krajan Faberův, a dva Francouzi Broët a Codure. Ale v té chvíli již Iñigo mešká mimo Paříž. Onemocněl vyčerpán nesmírným pokáním a na radu lékařů se odebral do svého rodného kraje, aby pookřál na horském vzduchu.

4. Apoštol rodného kraje.

Chtěl tu žítí nepoznán a pracovati o spáse duší svých krajanů. Přesto jeho příchod nezůstal utajen. Nepřijal však pozvání své rodiny a ubytoval se v blízkém hospitále, vyžebraváje nemocným i sobě živobytí. Rád shromažďoval kolem sebe dítky a vykládal jim pravdy katechismu. Také se snažil obrátiti dospělé k opravdovému životu křesťanskému, povznést pokleslé mravy duchovenstva a povzbuzovati je k větší horlivosti ve službě Boží a bližních. Se svými sourozenci a příbuznými, z jichž svazku se před čtrnácti lety rázně vytrhl, se zase sblížil, aby je přivedl k ctnostnému životu, neboť majíce vynikající postavení v kraji, mohli i svým příkladem mnoho dobra působiti. Když pak se cítil dosti silen, pomýšlel na nehlučný odchod. A tak opouštěje rodný kraj, zanechával v myslích svých krajanů obraz zcela jiného života, než jaký tu vedl v mládí.

Úmyslem Iñigovým bylo dostatí se do Benátek, kde se měl setkati se svými pařížskými druhy. Než

ještě musel vyříditi vzkazy v jejich domovech. Zastavil se tedy nejprve v Navaře u bratra Františka Xaverského, pak se prošel Pampelonou a vzpomínal bojů, v nichž byl raněn, a vřele i upřímně děkoval Bohu za své obrácení. Potom navštívil rodiče Lainezovy v Almazanu a Salmeronovy v Toledě. Odtud už zamířil k moři do Valence. Tam vstoupil na loď, aby se přepravil do Janova. Do Benátek dorazil v posledních dnech roku 1535. Tu čekal celý rok na své druhy, s nimiž chtěl odplouti do Svaté země. Zatím tu soukromě dokončil theologická studia — není známo, že by tak byl učinil na blízké universitě v Padově — rozvíjel dále apoštolskou činnost a získal duchovními cvičeními nové členy pro budoucí řád. Počátkem roku 1537 se v Benátkách objevili jeho pařížští druhové. Pro válku španělsko-francouzskou vykonali cestu oklikou přes Německo, kde se už utkali v ústní půtce s protestantskými mistry a na vlastní oči spatřili v mnohých chrámech spoušť, způsobenou lidmi nové víry.

III. SVATÝ IGNÁC UČITELEM DUCHOVNÍHO ŽIVOTA

1. *Jak se jím stal?*

Z domova přijal Iñigo (později, nejprve v latinských listinách se podpisoval Ignatius) dědictvím vroucí víru, za jejími požadavky však pokulhával příklad života. Proto teprve dlouho trvající uzdravování z rány za boje u Pampelony utrpěné a četba nábožných knih (Ludolfova Života Kristova a životopisů svatých) uvádějí jej do duchovního života: objevil tehdy krásu mravního života a z příkladů světců čerpal útěchu, že možno tento ideál uskutečniti lidskými silami za přispění Boží milosti. Iñigův mravní přerod se děl poněmhu, ale důkladně a vytrvale. Iñigo poznal zejména cenu denního rozjímání o věcech Božských pro opravdový duchovní život. Mnoho získal v Manrese ze „Čtvera knih o

následování Krista“, kde se dočetl, že odříkání je nezbytnou podmínkou ctnosti, že statky tohoto světa jsou pomíjivé, že nic nemůže odloučiti od Boha duši. Jej milující atp. Je možné, že měl též v ruce knížku *Exercitatorio de vida espiritual* (Cvičení v duchovním životě) G. Cisnerosa, opata benediktinského kláštera na Montserratě († 1510). V Manrese byl zase hostem dominikánského kláštera a z rozmluv s mnichy přijal leckterý podnět ze spirituality dominikánské; tam byl také oblíbeným jeho zpovědníkem cisterciácký mnich, který ho mohl opět seznámiti s asketickými naukami sv. Bernarda. Ludolf Saský mu asi vnukl myšlenku putovat do Svaté země, liče, jak sladké je představovat si svatá místa a oč sladší teprve vidět je na vlastní oči. Iñigo si také za pobytu v Palestině navždy vtiskl do duše celý život Kristův, o němž neustal rozjímati. A tak bychom mohli dále sledovat podněty, které Iñigo přijal za pobytu v Alcalé (z františkánské školy duchovního života), v Salamance a zvláště v Paříži. Je pravda, že Iñigo nebyl tuze horlivým čtenářem a spíše se utíkal, šlo-li o věci Božské, k modlitbě (a rozjímaní) než ke knize. Přes to je nemožné, aby aspoň neslýchal za dlouhého (sedmiletého) pobytu pařížského o nových knihách z oboru duchovního, ale tu jsme odkázáni na pouhé dohady.

Dvě věci tedy mějme na paměti, sledujeme-li rozvoj duchovního života světcova! Je pravda, co Iñigo o sobě pravil, že Bůh byl v Manrese jeho učitelem. Je také jisto, že se mu od té doby dostalo nešíslněkrátě osvícení Božího. Nicméně i on byl synem své doby a přijal od ní mnohé podněty. Ale ta skutečnost nic neubírá jeho původnosti i velikosti Božího působení na něho.

2. *Vznik Duchovních cvičení.*

O Duchovních cvičeních sv. Ignáce se udržovala tradice, že mu je diktovala P. Maria v jeskyni manreské. V 17. století byly též malovány obrazy, představující sv. Ignáce, jak klečí, v ruce maje pero, a

upřeně hledí na Matku Boží s děťátkem. Jak tomu třeba rozuměti?

Jistě měla P. Maria jako zprostředkovatelka milostí velkou úlohu v obrácení Iñigově, také při sepsání tohoto dílka, jemuž bylo Prozřetelností určeno, aby po staletí přivádělo lidi na cestu dokonalosti a spásy. Iñigo také prokazoval vřelou úctu nebeské Panně, zastavuje se všude ve svatyních jí zasvěcených. Jeskyně manreská byla už v 17. století předmětem zvláštní úcty se strany věřících (zejména od svatořečení Ignácova) jako místo posvěcené pokáním a modlitbou světcovou. Ale nemožno tvrditi, není-li pro to zřejmých důkazů, že by tu byla Duchovní cvičení sepsána, nebyloť tu ke psaní pražádného pohodlí, spíše mohla býti zaznamenána v cele dominikánského kláštera, kde byl Iñigo na čas hostem.

Kdy tedy dílo vzniklo? Nepovstalo najednou, vznikalo poněmáhlu mezi lety 1522—1540 podle zkušeností vnitřního života. Přes to možno tvrditi, že bylo v podstatě hotovo už roku 1522 jako řetěz pravd, určených k rozjímání, a rad pro následování, aby byl život zřízen podle vůle Boží. Víme z vyšetřování, kterému byl Iñigo podroben jak v Salamance, tak v Paříži, že už tehdy předložil ke zkoumání dílko, jím samým nazvané Duchovní cvičení. Tehdejší jeho podoba nám ovšem není známa.

Jaký je poměr díla k předchozím spisům asketického rázu? Není pravda, že v něm sv. Ignác napodobil Exercitatorium Cisnerovo, třebas je možné, že je četl.¹ I když snad některá místa připomínají Následování Krista nebo Ludolfův Život Kristův nebo jiná díla, která světec mohl poznati za pobytu pařížského, jedno je jisto: Knížka Iñigova zachová-

¹ To je názor v Tovaryšstvu běžný. P. Pourrat však v díle „La spiritualité chrétienne“, III. d., str. 40 sl., se domnívá, že odtud mohl sv. Ignác aspoň přijmouti základní ideu soustavného postupu při asketických cvičeních, jak se vyvinul a vykryštoval v církvi za 15 století. I v tom možno spatřovati řízení Boží Prozřetelnosti, že světec na tu knihu v pravý čas přišel. Benediktini montserratští se řídili touto knihou při vedení kajčníků.

vá i tam, kde snad na některý z oněch spisů upomíná, svůj vlastní charakter, neboť sv. Ignác, máje dokonalou znalost vnitřního života, získanou neustálým sebezpozorováním, nemusel mnoho vypůjčovat a také žádnou myšlenku nepřijal, dokud ji sám nepromyslel a nesvěřil vlastní zkušenosti. Při tom jej Bůh sám vedl. Putuje do Palestiny zdržel se proti vlastnímu úmyslu deset měsíců v Manrese a byl tu Bohem podivuhodně osvícen. Pokora poutníkova, jeho vroucí modlitby, odvaha k pokání, láska k chudým a nemocným i horlivost apoštolská, kterou přiváděl tolik duší k životu křesťanskému, našly jistě zalíbení u Otce nebeského.

Duchovní cvičení byla ovšem ještě potom doplňována a zdokonalována. Z dojmů pouti do Svaté země čerpal sv. Ignác asi podnět k úpravě míst, věnovaných tajemství života Kristova. Prohloubená znalost duší, získaná apoštolskou činností za pobytu v Barceloně, za studií v Alcalé, Salamance a zejména v Paříži, zanechala stopy v další úpravě knihy. Také jistě i studium scholastiky. V Paříži poznal Iñigo nebezpečí, hrozící Církvi od protestantismu, a uvažoval, jak mu čeliti. Odtud pramení jeho pravidla katolické pravověrnosti. Za svého apoštolování viděl bídu chudiny a mohl z vlastní zkušenosti načrtnouti zásady o užívání světských statků.

Duchovní cvičení byla tedy v jádře hotova před studiemi Iñigovými; za studií a po nich byla rozhojňována a doplňována. Z těchto oprav a doplňků, přidaných ještě za pobytu v Benátkách a v Římě, vzniklo první znění Duchovních cvičení. První tisk je však až z roku 1548. Od potvrzení řádu papežem Pavlem III. se užívá knihy jako příručky Duchovních cvičení v podobě dnes nám známé.

3. Duchovní nauka v Cvičeních podaná.

Sv. Ignác poznal sám sebe, poznal i jiné a přesvědčil se, že jsou v člověku síly, které hubí království Boží v jeho srdci. Je třeba zlomiti jejich moc. Neštěstím tolika lidí je, že se nedovedou přemoci.

Iñigo se odhodlal zvítěziti nad sebou samým a snažil se, aby k podobnému vítězství pomáhal těm, s nimiž se stýkal.

Jeho Duchovní cvičení poučují o cestě, vedoucí k tomuto cíli. Podávají návod, jak třeba zpytovat svědomí, uvažovati a rozjímati o pravdách svaté víry, jak konati modlitbu ústní i tichou, připravují a vedou duši k tomu, aby zanechala všech špatných náklonností, hledala a našla vůli Boží a řídila život k své spáse. O dvě věci tedy jde hlavně: abychom se přemohli, zvítězili nad svými zlými žádostmi a pak žili svatě. Duchovní dokonalosti ovšem není možno dosáhnouti za těch několik dní, o nichž se konají duchovní cvičení. Dni ty jsou určeny k tomu především, aby se v nich člověk rozhodl vésti lepší život, a pak, jimi jsa poučen, po celý život o to usiloval. Proto se exercitant vzdává na několik dní všech jiných starostí a věnuje se cele své duši, za vedení spolehlivého vůdce (duchovního rádce) čte, uvažuje, rozjímal a modlí se, aby poznal, co Bůh od něho žádá, a rozhodl se vůli jeho vyplniti.

Poučení, které knížka sv. Ignáce podává, je tedy dvojího druhu: první (přímé) směřuje k tomu, aby exercitant vykonal dobře duchovní cvičení, druhé (nepřímé), aby dostal směrnice pro další život, aby postupoval v dokonalosti a dílo, započaté exerciciemi, přivedl k zdárnému konci.

Co je předmětem Duchovních cvičení? Pravdy a tajemství naší svaté víry. Dělí se na čtyři části, také týdny možno říci, poněvadž celá duchovní cvičení jsou rozvržena na čtyři týdny, pro něž je stanoven přesný postup, pro Duchovní cvičení sv. Ignáce příznačný.

Základem jsou cvičení prvního týdne. Člověk je stvořen, praví sv. Ignác, aby chválil a ctil Boha i sloužil jemu a tak spasil svou duši. To je účelem života lidského na zemi. Ta pravda je také základem cvičení. Především ovšem musí člověk napravit zlo, jehož se v dosavadním životě dopustil. Svými hříchy se odvracel od Boha, místo aby se k němu blížil. Po-

znati omyl a očistiti duši ode vši viny je úkolem prvního týdne.

O hříchu třeba uvažovati. Světec doporučí nejprve mysliti na padlé anděly, na pád prvních rodičů a na duši, která se jediným těžkým hříchem sama odsoudila. Následuje úvaha o vlastních hříších, která vede k tomu, aby exercitant pocítil stud a bolest nad svými hříchy. Živá představa hrůz pekelných utvrdí duši v předsevzetí, aby už nikdy nehřešila. Vzbuzením dokonalé lítosti a vykonáním celoživotní zpovědi se končí první část exercicií. Jí se spokojí ti, jimž šlo o očistění vlastní duše a klid její, který dává dobré svědomí. Kdo však touží dosáhnouti vyšší dokonalosti zde na zemi, pokračuje v duchovních cvičeních a rozjímá v druhém týdnu o říši Kristově. Sv. Ignác tu představuje Krista jako krále, jehož poslouchá veškeré křesťanstvo a který vydal rozkaz dobýti země nevěřících. K účasti na této výpravě zve všechny rytíře a ujišťuje je, že nikdo nezakusí více než On a nebude konati práce, které by napřed On nebyl konal. Nejde ovšem o hmotný výboj. Kristus touží získati všechny duše a s nimi jako vítěz vejíti do slávy nebeské. Všichni rozumní lidé budou zajisté spolupracovati na tomto díle, ale někteří se mu zvláště zasvěti, že se cele vzdají všech radostí tohoto světa, cele se oddají službě Boží a budou následovati Krista, snášejíce chudobu a všechny potupy a urážky. S tímto ušlechtilým odhodláním třeba se vydati na cestu k dokonalosti. Podle návodu světcevo připojují se nyní rozjímání o vtělení a dětství Kristově, a když exercitant uvažuje o dvanáctiletém Ježíškovi, ztraceném a opět nalezeném, jme se také přemýšleti o volbě svého stavu, jestliže jej ještě nezvolil, zvláště zpytuje pohnutky, kterými se při volbě dává věsti.

Zvolit dobře stav bylo úkolem 2. týdne. Rozjímání třetího týdne se týká umučení Páně. Prohlubují dílo započaté tím, že exercitant pocítuje ještě větší bolest nad svými hříchy a je zároveň utvrzován v dobrých předsevzetích a rozhodnutích, jež učinil.

Rozjímáním o zmrtvýchvstání a nanebevstoupení Páně, jemuž je věnován čtvrtý týden, nabývá duše opravdového (duchovního) štěstí ve spojení s Bohem, jemuž se cele oddala, vzdavši se všech radostí pozemských.

Takový je tedy postup rozjímání, které tvoří obsah knížечky světcovy. Kdo chce mít opravdový duchovní zisk ze cvičení, musí zachovávat postup světcem předepsaný a řídit se radami, které dává na různých místech knihy, konati každé rozjímání podle naznačeného návodu, prosit Boha o milost u každého rozjímání udanou a spojovat s každým rozjímáním ducha opravdu kajícího. Sv. Ignác předpisuje také, aby exercitant byl veden duchovním vůdcem, který nad ním bdí, podává mu vysvětlení, mírní nerozvážnou horlivost, ale ponechává dostatek volnosti při rozjímání udaných námětů a rozhodování o volbě stavu.

Duchovní cvičení sv. Ignáce nejsou úplnou rukověť askese. Směřují k cíli zvláštnímu: přiměti duši k rozhodnému obratu životnímu, mnohou také přivést k poznání apoštolského poslání, k němuž ji Bůh vyvolil. Nepodávají tedy podrobné poučení pro každodenní duchovní život.

Duchovní cvičení nepřipravují také ke stavům mystickým. Sv. Ignác pokládal mystické zření za svobodný dar nebes a ponechával Bohu, aby jím významoval zbožné duše. Sám podobných stavů zakusil, nepochyboval tedy o možnosti jejich. Ale byl přesvědčen, že není v naší moci jich dosahovati.

Sv. Ignác, uspořádav si myšlenky své knížky podle zkušeností vlastního života duchovního, užíval jí záhy k prospěchu bližního. Byla mu zejména výbornou pomůckou pro získávání druhů, pomocníků v apoštolské činnosti, již obětoval všechen život. Svě první druhy, kteří se s ním společně zasvětili Bohu a spáse bližních na Montmartru, si připoutal právě duchovními cvičeními. Duchovní cvičení byla též účinnou ochranou křesťanské zbožnosti proti pohanskému duchu doby renesanční a osudnému kvie-

tismu, živenému reformatí. Na posvěcení naší duše má Bůh svůj podíl, ale také jej máme my sami. Doporučuje ovšem vyprositi si modlitbou milost Boží. Ale proti protestantům zdůrazňuje lidskou účast ve vlastní spáse. Nutí lidi k osobnímu úsilí, k činné spolupráci. Čím více si člověk dělá násilí, tím více prospívá v dokonalosti. Luterský kvietismus upíral člověku schopnost spolupracovati na spáse, humanisté pak tvrdili, že člověk nemůže odolati svým vášním. Duchovní nauka sv. Ignáce je však naukou boje, jeť duchovní boj podstatou křesťanství. Člověk ovšem musí stále nad sebou bdíti, rozpoznává-li své vášně, aby je mohl potírati vší silou své vůle. Nauka Duchovních cvičení vychovává tedy muže činu, apoštolů a zároveň ukázňuje vnitřní život. V ní je ztělesněn duch nového řádu, vytvořený z mužů oddaných apoštolské práci ve světě a připravených k ní solidní vnitřní výchovou.

Výkladem základních myšlenek Duchovních cvičení jsme předběhli události života světce, které vústily v založení jesuitského řádu, jehož účelem bylo přemáhati zlo v sobě i mimo sebe.

IV. SVATÝ IGNÁC ZAKLADATELEM ŘÁDU JESUITSKÉHO

1. Pobyť v Benátkách.

Počet druhů Iňigových v Benátkách zase vzrostl: tři noví přivedeni z Paříže, tři získal Iňigo sám v Benátkách. Na cestu do Palestiny v zimě nastoupiti nemohli, i rozešli se po hospitálech, aby obsluhovali nemocné a pečovali o jejich duše. Jsouce vycvičeni v odříkání, zvykli si i na nejošklivější nemoci. Záhy vzbudili pozornost v městě nejen svou charitativní činností, ale i týdenním sv. přijímáním, které bylo tehdy věcí neslýchanou. Uprostřed postní doby vyslal Iňigo své druhy do Říma, aby vymohli u papeže povolení k svěcení kněžskému a k pouti do Jerusalema. Pout do Svaté země byla však zmařena

válkou císaře Karla V. a Benátčanů s Turky. Svátost svěcení kněžstva pak přijal Iňigo na den sv. Jana Křtitele. Iňigo si potom uložil lhůtu jednoho roku, než se odváží sloužiti Nejsvětější oběť. Očekávala je nyní nová cesta do Říma k papeži, který měl rozhodnouti o jejich budoucnosti. Než se vydali na svou cestu, vyžádal si Iňigo v Benátkách od papežského legáta veřejné osvědčení o pravověrnosti své i svých druhů, poněvadž zlí lidé, kdysi jim blízcí, rozlašovali o nich nepěkné pomluvy, zvl. o Iňigovi, že byl vypuzen ze Španělska, pak z university pařížské. Budoucí světec měl sice radost, že trpí pro Krista, ale také obavu o výsledky apoštolské činnosti, jen z tohoto důvodu mu na onom osvědčení záleželo. Než se mu dostalo papežského schválení, mělo už v nebi svého přímluvčího: zatím totiž zemřel v Padově druh Diego Hoces.

2. Založení jesuitského řádu.

V Římě začali pomluvači nové hanebné tažení proti Iňigovi a jeho druhům. Potřebovali opravdu mocných přátel a získali je hlavně mezi vysokými duchovními hodnostáři, s kterými Iňigo konal duchovní cvičení. Když se jim po zevrubném vyšetření jejich života, nauky i apoštolské činnosti dostalo skvělého zadostiučinění a když zvláště za hrozného hladu v zimě roku 1538-39 projevíli velkou obětavost, připravili si dobře půdu pro apoštolskou činnost. Papež, k němuž bývali zvaní, se na ně obrátil jednou s otázkou, proč chtějí jíti do Jerusalema, když mohou v Italii samé dobře pracovati pro Církev. Od té doby začali uvažovat, mají-li založit zvláštní duchovní řád a jaké mu dáti zřízení. Porady se protáhly na tři měsíce, poněvadž v některých věcech nemohli dlouho dospěti rozhodnutí, na př. o slibu poslušnosti. Konečně se shodli v tom, že budou slib tento skládat v ruce generála řádu, voleného doživotně, že jednotliví členové řádu budou pracovati tam, kam je papež pošle, že budou poučovat lid o křesťanské pravdě, zvláště pak mládež vyučovati

katechismu. Tu už se znenáhla rýsují stanovy budoucího řádu. Bylo nyní třeba sestaviti stručnou jeho formuli a předložiti ji papeži k schválení.

Stalo se tak skrze kardinála Contarini, jemuž byla s důvěrou odevzdána. Třebas mistr svatého paláce Tomáš Badia prohlásil budoucí řád za dílo zbožné a svaté a papež byl s posudkem spokojen, protáhl se aprobační proces na celý rok pro zásadní odpor jiného kardinála, taktéž člena komise, který — opíraje se o usnesení koncilu lateránského a lyonského — vzpíral se zřízení nového řádu, jsa spíše nakloněn k omezení dosavadních řeholí. Iňigo měl velké obavy. Konečně kardinál Guidiccioni, vzatý za rozhodčího, povolil, navrhl však, aby byl prozatím počet členů nového řádu omezen na 60. Tak byla posléze bula Regimini Ecclesiae militantis podepsána 27. září roku 1540.

Iňigo a druhové jeho přijali bulu s velkým pohnutím. V březnu roku 1541 se začali raditi Iňigo a Coduri jménem ostatních o konečné úpravě Stanov řádu. Měly 49 článků, které se týkaly m. j. chudoby členů, přijímání noviců, oděvu, vyučování dětí, bohoslužeb, vzdělání budoucích členů, zřizování kolejí, pravomoci generálovy atp. Velká potíž byla s volbou generála. Ač byl sv. Ignác celou svou dřívější činností k tomuto úřadu předurčen, ač všichni druhové jednomyslně po dvakráte pro něho hlasovali, nepovažoval se za hodna; chtěl mít zřejmější důkazy vůle Boží. Vykonal generální zpověď a tázal se zpovědníka o radu. Když zpovědník odpověděl, že Iňigo nemůže hodnost odmítnouti, prosil o další odklad rozhodnutí. Konečně ho zpovědník zavázal úřad přijmouti. Iňigo potom vykonal se svými druhy pout po kostelích římských, nato se vzájemně vyzpovídali. Iňigo sloužil mši sv. a při sv. přijímání, drže hostii nad patenou, hlasitě vyslovil formuli profese. Podobně učinili pak přítomní druhové. Nakonec se všichni objali a plakali radostí. Faber meškal v Řezně a na zprávu o profesi vykonal ji též; podobně učinil Bobadilla: když opustil

Kalabrii a ubíral se z nařízení papežova do Německa, zastavil se v Římě a zde ji složil v ruce prvního generála.

3. Rozšíření *Tovaryšstva*.

Ačkoliv má nový řád s počátku pouze 10 členů, přece se záhy ukazují účinky jeho horlivého působení. Sv. Ignác nabídl služby své i svých druhů papeži Pavlu III., který chtěl nejprve podržeti jesuity v Římě. Ale na žádost mnohých kardinálů a biskupů dovolil, aby se rozešli po krajích italských od Lombardie až do Neapolska. Jejich apoštolská horlivost vytváří brzy divy: kostely se naplňují, kláštery se reformují, nesváry se urovnávají, mravy se lepší, duše se obracejí k Bohu kázáním a duchovními cvičeními. Lid ochotně poslouchá nové apoštoly a nerad je propouští, musejí-li se jinam odebrati. Faber provází císařského vyslance do Německa jako výborný theolog k sněmu řezenskému, král portugalský žádá papeže a nového generála o 6 misiónářů pro východní Indii; sv. Ignác vypraví stěží dva: Rodrigueza a Františka Xaverského.

Není divu, že se okolo jesuitů kupí mládež, toužící po vstupu do nového řádu, Italové i Španělé (Ribadeneya, Araoz, Torres, Villanuera a j.). Sv. Ignác vypraví některé na pařížskou universitu, která mu tolik přirostla k srdci. Nejvíc starostí působí tehdy papeži Německo, jež uvrhl Luther do zmatku. Protestantismus se rychle šíří a zachvacuje celé kraje, jsa podporován knížaty, chtivými církevních statků. Vlažná duchovní knížata sama kolísají ve víře, kněžstvo je nevzdělané a oddané špatnému životu. Karel V. s bratrem Ferdinandem marně svolávají sněmy, nabádají k disputacím. Třebas se upřímně snaží chrániti katolické náboženství, mnoho nepořídí, nejsouce podporováni ostatními knížaty. Takové je Německo roku 1540, kdy na jeho půdu vstupují jesuité Faber, Jay a Bobadilla. Svým vzděláním a apoštolskou horlivostí si získávají rychle důvěru císaře, papežských legátů i nejlepších bisku-

pů. Ale co zmůže sebevětší úsilí tří prostých řeholníků! Nejsou diplomaty, nýbrž pouhými apoštoly, kteří se snaží, kamkoli přijdou, o nápravu křesťanského života. Bobadilla pracuje nějaký čas s Petrem Canisiem v Kolíně nad Rýnem. Z Porýnska také přicházejí první novicové řádu do Říma.

V Anglii předchází blud roztržka s Církví. Tehdy se začíná bolestná historie Irska. Tam „na ostrov svatých“ vyšle sv. Ignác na žádost papežovu Salmerona a Bročta, kteří tu pobudou asi měsíc, aby prozkoumali situaci. Později za Alžběty tam rozvíjí jesuité úsilí pro obrácení Anglie. — Také Francie je ohrožována kalvinstvím. Jesuité, studující v Paříži, propagují duchovní cvičení a časté přijímání svátostí i získají několik nových druhů. Je-li však ve Francii rozvoj nového řádu brzděn parlamentem a Sorbonou, tím více se šíří v rodné zemi zakladatelově, ve Španělsku, kde působí nejprve Araoz a Faber, poslaný sem z Německa. Záhy povstávají jesuitské koleje v Alcalé, Valencii, Valladolidu, Gandii a Barceloně. Vstup Františka Borgiaše do Tovaryšstva a přízeň Karla V. podporují rozvoj řádu. Mimo to zapouští kořeny ve španělském Nizozemí a v Neapolsku.

V Římě se soustředí činnost Tovaryšstva a čilý život náboženský kolem kostela della Strada, který mu byl propůjčen. Je zřízena římská kolej, která má v roce 1552 už tři sta žáků. K ní se přidruží Collegium germanicum, založené v přesvědčení, že si apoštolát v Německu žádá vzdělaného duchovenstva; tam měli býti vychováváni budoucí apoštolé této země.

Potřeba všeobecného sněmu církevního byla tehdy zřejmá. Papež Pavel III. svoláváje roku 1542 biskupy do Tridentu, vyžádal si od sv. Ignáce tři bohoslovce, Fabra, Laineza a Salmerona, aby byli k ruce papežským legátům, řídícím sněm. Když Faber zemřel, přidružili se k nim ještě dva jesuité, Jay a Canisius, vyslaní kardinálem augsburským. Všichni čtyři měli značnou úlohu v poradách koncilu. Jejich

schopnost, pracovitost a znalost protestantských bludů je k ní předurčovala. Také chudoba, skromnost a apoštolská horlivost jim získávaly úctu četných biskupů, kteří si potom vyžádali služby jesuitů pro vlastní diecése. I oba předsedy sněmu, kteří se pak postupně stali papeži, si naklonili. V Tridentu bylo tehdy rozhodnuto o založení četných jesuitských kolejí v nejrůznějších zemích Evropy.

Z Portugalska, kde byly zřízeny koleje v Coimbre a Evoře, vycházejí jesuitští misionáři do nově objevených zemí západních — do Brazílie — dostávají se do Afriky a Asie, do Indie a Japonska. Z Lisabonu se vypravil apoštol Indie sv. František Xaverský, který hlásal evangelium s velkým úspěchem nejen v Indii, ale i na Molukách a dostal se až do Japonska. Jsa pln zápalu pro spásu duší a důvěry v Boha razil misionářům nejobtížnější cesty. — Apoštolem Německa a obráncem pravé víry byl učený a horlivý Petr Canisius. Vynikajícím členem řádu byl také Faber, který mu získal sympatie všude, kde působil, v Itálii, Německu, Španělsku i Portugalsku. Jeho příkladem byl stržen František Borgiáš, jenž byl zas skvělou očistou rodu, neřestmi poskvrněného.

V srdcích těchto apoštolů, prvních druhů Iñigových nebo mužů nedlouho po založení do řádu přijatých, háral cit vděčnosti k vůdci, v němž viděli spíše otce než představeného. On jim vdechl svého apoštolského ducha a byl vzorem ctnosti a neúnavného zápalu pro spásu duší. Na jeho žádost udržovali s ním čilou korespondenci, z níž se sv. Ignác přesvědčoval o jejich horlivé snaze; sám pak neustával je povzbuzovati, aby všecku práci konali i všechny útrapy snášeli z lásky k Bohu a pro jeho větší slávu.

4. Stanovy řádu.

Dosavadní zřízení řádu, schválené papežem Pavlem III. (1540), bylo jenom prozatímní, i bylo je třeba doplniti podle zkušeností, získaných při apoš-

tolské činnosti v různých zemích a za různých okolností. Tu věc si vzal na starost sv. Ignác, který sám v Římě nepřestal apoštolovati. Z podrobných zpráv spolubratří, působících v různých krajích, poznával vhodnost toho nebo onoho opatření. Vodítkem mu tedy byla zkušenost, již také poučuje Prozřetelnost, než vroucí modlitbou si vyprošoval ještě zvláštní osvícení shůry. Též čerpal poučení z tisícileté tradice řeholního života v Církví. Pracoval zvolna, máje pomocníka v sekretáři J. A. Polancovi, který za něho vedl korespondenci a konal předběžná zkoumání stanov jiných řádů a kanonického práva. Nové stanovy byly schváleny papežem Juliem III. roku 1550. Sv. Ignác svolal ještě nejstarší členy řádové (profesy), aby se vyslovili o Konstitucích. V celku bylo dílo generálovo schváleno, jen v podrobnostech byly navrhovány menší změny.

Novinkou řádu byla dlouholetá příprava jeho členů (omezení jejich počtu na 60 bylo zatím papežem zrušeno). Než je kandidát přijat do noviciátu, podrobí se zkoušce (examen). Účelem jejím je jednak podati čekateli všeobecné poučení o řádu, jeho poslání: posvěcovati sebe i bližní. Při ní se také zjistí, není-li nějaká překážka, pro kterou by nemohl býti přijat, které jsou asi jeho vlohy a náklonnosti. Přijatý kandidát pak vstoupí do noviciátního domu, kde koná několik dní exercicie a vykoná generální zpověď. Tak je uveden do noviciátu, který trvá dvě léta. Za tu dobu ho představení všestranně zkoumají a zkoušejí, než ho připustí ke slibům, on pak sám má, než se navždy Bohu zasvětí, znovu a důkladně zpytovati svoje úmysly, síly a obtíže. V noviciátě má býti položen pevný základ budoucího řeholního života. Po skončeném noviciátě se kandidát stává buď bratrem laikem, který koná v řádovém domě domácí práce, nebo když byl určen ke kněžství a tedy ke studiím, stává se scholastikem. Kněží jsou pak dvojího druhu: jedni se zavazují jen obvyklými třemi sliby, chudoby, čistoty a poslušnosti, druzí, profesové, ještě slibem zvláštní poslušnosti k papeži. Z

profesů je zvolen ve všeobecném shromáždění řádu generál, a to doživotně. Volí jej provinciálové (představení jednotlivých provincií, na něž se řád dělí) a dva zástupci z každé provincie. Sv. Ignác si přál, aby za generála byl volen muž v duchovním životě utvrzený, pevné povahy a přece mírný, velkých duševních schopností, zkušený a moudrý, lnoucí láskou ke Kristu a oddaný Tovaryšstvu. Jeho pravomoc je obsáhlá, jmenuje provinciály a rektory kolejí i domů noviciátních. Těm jsou přiděleni konsultori, kteří jejich činnost pozorují a podávají o ní generálovi zprávu. Generál sám je vázán stanovami, vykládá je, ale nemůže měnit. Po boku mu stojí asistenti, volení generální kongregací z různých provincií, kteří jsou jeho rádci, ale také sledují jeho jednání.

Sv. Ignác chtěl, aby autorita představených byla otcovská; mají také ponechati podřízeným jistou volnost, aby v provádění rozkazů mohli využítovati sil a darů, od Pána jim svěřených. Tovaryšstvo nechť tvoří pevně spořádanou, ale vzájemně se milující rodinu!

Účel řádu je co možná nejpronikavější apoštolské působení, které zaujímá všechny síly jeho členů a má býti též mocným prostředkem jejich vlastního zdokonalování. Zakladatel řádu sám jim dal příklad, aby se apoštolské činnosti cele, všemi svými silami věnovali a žádné oběti se nehrozili. Jesuitský řád neomezuje svou činnost na určité země nebo národy nebo třídy společnosti. Také nepracuje jen jedním, určitým způsobem, na př. jen vyučováním nebo misii. Z prací si volí hlavně ty, které vedou k větší cti a slávě Boží. Ve věcech pouze vnějších jsou jeho členové značně volní. Nenosí zvláštního šatu řeholního. Nemají společných modliteb, chóru. V postech a pokáních se řídí všeobecnými předpisy Církve. Proto se mohou přizpůsobiti životu různých zemí a národů a zjednati si přístup do všech kruhů.

Význačnou vlastností Tovaryšstva je zvláštní neomezená poslušnost, tou chce vyniknouti nad ostatní řády, které je třeba zas v jiných ctnostech překo-

návají. Poslušností jsou jesuité vázáni ve všech věcech (kromě hříchu), důležitých i méně důležitých. Nesmí to býti ovšem jen poslušnost zevnější, musíť vyvěrati z duchovního života a z lásky ke Kristu. V době, kdy byl řád zřízen, byla autorita papežova protestantismem značně otřesena; proto bylo třeba ji utužiti a z toho důvodu byli jesuité zavázáni zvl. poslušností a oddaností k náměstku Kristovu, viditelné hlavě Církve, mimo niž není spásy. Proto musí profesové Tovaryšstva skládati zvláštní, čtvrtý slavný slib poslušnosti k sv. Otcí. Tovaryšstvo ukazovalo vždy svou oddanost papeži skutkem. Na slovo sv. Otce se odebírali neschťní členové řádu do nejvzdálenějších zemí a brali na sebe nejobtížnější úkoly. Mnozí svou věrnost k hlavě Církve zaplatili krví. Ale nejlépe projevili jesuité svou poslušnost, když byl řád papežem Klementem XIV. zrušen (roku 1773). Nereptali a podrobili se, ač při tom vzalo za své mnoho vynikajících kolejí a kvetoucích misií.

Sv. Ignác vtiskl řádu svou zvláštní povahu, důslednou a rozumově založenou. Tyto vlastnosti pronikají jak duchovní život jeho členů, tak i působení apoštolské, jak se jeví volbou nejrozumnějších a nejlepších prostředků k dosažení vytčeného cíle. Proto vábilo Tovaryšstvo k sobě vždycky právě duchy důsledné a rozumově založené. Nesmiřitelný hněv a zášť nepřátel Církve se po každé nejprve obracel proti Tovaryšstvu. Vlastním duchem Tovaryšstva je čistá, nadpřirozená láska k Bohu, která má pronikati celý život řádu i jeho členů. V ní ovšem závodí Tovaryšstvo s jinými řády, od Církve schválenými. Ač účel a prostředky jednotlivých řádů jsou různé, cíl mají všechny společný. (Srov. B. Spáčil, „Jesuité“!)

5. *Vyhlášení řádových stanov (Konstitucí).*

Když by sv. Ignác hotov s prací, kterou věnoval Konstitucím, svěřil část obtížné správy Tovaryšstva P. Nadalovi, který byl zvolen jeho generálním zastupcem. Nadal byl už před tím pověřen úkolem pu-

toovati po jezuitských řádových domech v různých zemích a vyhlásiti tu stanovy i objasňovati je. Při tom přehlédl stav Tovaryšstva, aby podal sv. Ignáci podrobnou zprávu. Obtížný úkol měl zvláště v Portugalsku, kde jezuitský řád přízní dvora příliš rychle vzrostl a proto byla jeho kázeň uvolněna. P. Nadal visitoval vedle Portugalska také Španělsko, Itálii a Sicílii a Německo, kde našel vydatného spolupracovníka v P. Canisiovi. V Německu byl velký nedostatek kněžstva, i čekala tu Tovaryšstvo zvláště nesnadná práce pro obnovení katolicismu. V Bavorsku se ujali řízení universit v Ingolstadtě a v Dillingenu, zřídili také kolej ve Vídni a v Praze. Tam jí Canisius sám připravoval půdu a prosil sv. Ignáce, aby poslal do Prahy duchovní otce, vyzbrojené svatou trpělivostí a horlivostí, nikoli aby se tu přeli s nekatolíky, nýbrž trpěli a působili svým příkladem. 6. července roku 1556 vstupují první jezuité do klementinské koleje, kterou převzali od dominikánů, a svými kázáními, z nichž vyloučili všecku polemiku, připoutali množství lidu. — Kněžstvo v Německu mělo velmi zapotřebí dobrých příruček náboženských, proto bylo uloženo Lainezovi složití Sumu theologickou, Frusiovi příručku mravouky a Canisiovi katechismus, z něhož by duchovenstvo i věřící čerpali řádné poučení o své víře a mohli odolati útokům protestantů. Všude, ve všech domech Tovaryšstva zaváděn též řád. Potíže byly s organisováním jeho ve Flandřích a v Porýní. Také ve Francii, galikanismem načichlé, neměli zprvu jezuité příznivou půdu. Zato už působili v Brasilii, v Etiopii, v Indii a Číně. Zprávy o misionářích, v dalekých zemích víru hlásajících a pro ni trpících, rozohňovaly novice ve všech řádových domech, těšily sv. Ignáce a přátele jeho řádu, papežové pak viděli v úspěších tam získaných náhradu za ztráty katolicismu v Evropě, způsobené protestanty.

6. *Jak spravoval sv. Ignác Tovaryšstvo.*

Vývoj jezuitského řádu — od jeho potvrzení pa-

pežem Pavlem III. do smrti sv. Ignáce (1540—1556) — byl velmi prudký. Při smrti prvního generála měl řád 76 domů s 1000 členy a dělil se podle zemí a národností na 12 provincií. Mnohé členy poznal sv. Ignác osobně, jiné řídil rozsáhlou korespondencí a nabádal k horlivosti. Ideál svého řádu vtělil v Konstituce a vším úsilím se snažil uvésti je v život, veden jsa důvěrou v Boha a zkušeností. Velkou péči věnoval přísnému výběru členů, nedbaje urozenosti osob, do řádu se hlásících, nýbrž i jejich schopností, hleděl, aby měli pevné svědomí, byli nadaní i tělesně zdatní. Nad těmi, které do řádu přijal, bděl s velkou pečlivostí, staraje se o zdraví jejich těla i duše; žádal přesně zachovávání řádových pravidel, nikoli však bezduché. Přál humanitnímu vzdělání, jež bylo v té době velmi ceněno, třeba ho ovšem náležitě užívatí na opravdový prospěch bližních. Proto oproštoval scholastiky ode všech dlouhých pobožností, aby se jen cele mohli věnovati studiu. Jeť i studium záslužné, koná-li se z lásky k Bohu a pro budoucí dobro svěřených duší. Novicům kladl na srdce sebe-přemáhání, které jest podmínkou vší mravní dokonalosti, jen jím je možno vychovati Církví nepřemožitelné apoštoly, kterých má tolik zapotřebí. Řádový člen nepečuje však jen o vlastní zdokonalení, nýbrž pomáhá i spolubratřím k němu. Proto může upozorňovati představené na nedostatky svých druhů, ovšem jen s nejčistším úmyslem přispěti k jejich napravení.

Je samozřejmo, že světec bděl nad mravní bezúhonností řeholních bratří a nestrpěl v řádu nikoho, kdo by se provinil proti mravní čistotě. Mravy v Církví byly tehdy tak porušeny, že sv. Ignác chtěl, aby jesuité vynikali právě touto ctností a působili svým příkladem. Přísně žádal také dodržování slibu chudoby. Proto nedal svým řádovým bratřím dovolení, aby přijímali v Církví vyšší duchovní hodnosti, nadané hojnými příjmy. Výjimkou byla biskupská hodnost v misiích, spojená jen s prací a utrpením. O slibu poslušnosti netřeba se zvláště zmiňova-

ti, měli se jesuité právě touto ctností, základem vší autority, vyznamenávati.

Jesuitský řád si záhy dobyt tolika obliby, že byl volán do všech zemí: papežové, biskupové, světská knížata i města dožadovali se jeho služeb pro spásu duší i výchovu mládeže. Mnohde ovšem také narazil na překážky. Ve Francii, jak už bylo uvedeno, parlament, Sorbona, ba i mnozí duchovní hodnostáři se stavěli proti jeho schválení panovníkem, neboť jejich galikanismus byl ve zřejmém odporu s duchem řádu, cele oddaného papeži. Také ve Španělsku měl zásadní nepřátele, jako byl toledský arcibiskup Siliceo, kterého popuzovaly výsady řádu, nebo profesor salamanské university M. Cano, zavrhuující duchovní cvičení, prý načichlá bludařstvím. Proto se sv. Ignác postaral o jejich schválení papežem, jinak se vyhýbal sporům s duchovními hodnostáři nebo členy jiných řádů. Byl přesvědčen, že trpělivost spolubratří, čas a hlavně Boží přispění vyvedou protivníky z nesprávného mínění o Tovaryšstvu.

Sv. Ignác jako generál řádu vyžadoval sice od svých podřízených poslušnost, ale nikoli bezhlavou. Naprosto nebyli pouhými stroji na provádění rozkazů. Světec se arci dal poučovat o všech věcech dopisy, aby mohl udílet rozkazy a rady, ale byl si též vědom, že si nemůže učiniti tak dobrou představu o věci jako bratří na místě působící. To se týkalo hlavně jesuitů pobývajících na panovnických dvorech nebo ve velmi odlehlých misiích. Pro země evropské mohl spíše dávat přesné rozkazy, poněvadž je většinou poznal z vlastního názoru. A přece i k instrukcím určeným pro Prahu, Ingolstadt, Janov, Neapol a j., zvláště šlo-li o věci, na něž se Konstituce nebo jiná pravidla křesťanského života nevztahovala, připojoval poznámku: nechť představený rozhodne na místě, když byl pozoroval, uvažoval a prosil Boha o radu, zda se jimi může řídit či ne. Představené provincií nebo domů řádových volil generál velmi obezřele, ale pak jim důvěřoval a popřál svobody v jednání. Mýlil-li se v nich, nezakrýval jejich chyby

ze sebelásky, aby se snad sám nemusil přiznat ke špatné volbě. Rozkazů neudílel nazdařbůh, aby ukázal svou moc. Vzdálen mu byl též všechen slepý despotismus. Měl-li nějakou věc rozhodnouti, prosil Boha o osvětlení, uvažoval a radil se s jinými. Byl ochoten přijmouti lepší radu. Proč by na př. nepřiznal, že myšlenka zakládati koleje pochází od Laineza? Ač vyžadoval sebezápor a podřízení se, raději přece přesvědčoval než ovládal, spíše vybízel než zavazoval, věda, že konáme dobře dílo, jež nám laskavá ústa uložila. Svých podřízených si vážil, jsa si vědom, že jejich práce i ctnosti jsou silou Tovaryšstva.

V. SLUŽEBNÍK BOŽÍ

1. *Vnitřní život světcův.*

Činnost mnohých světců je úžasná a zasahuje často hluboko do života národů. Ale skryty nám bývají zdroje její — duše světcova.

Sv. Ignác byl od svého obrácení muž modlitby, jež byla vždy větší a větší potřebou jeho duše. Odvádával se jí s celou vroucností a usebraností — ať byl uzavřen ve své prosté světničce nebo stál u oltáře — z očí k nebi obrácených stékaly po tvářích slzy čisté radosti a obličej zářil jasem. Jako se světec nepřestával modliti, tak bděl ustavičně nad svým nitrem. Nebylo hodiny, aby si neuvědomoval přítomnost Boží a nevážil svých činů. Ba všechny věci světa, jež právě vnímal: květiny, stromy, plody, potůček, azurné nebe, zvířata, lidi, všechno stvoření bylo jen žebříkem vztyčeným k nebi. Velebil všemohoucího Boha, děkoval mu za jeho nevýslovnou dobrotu, prosil ho: za papeže, španělského krále, za všechny členy svého řádu, roztroušené po světě. Jim zvláště vyprošoval Boží pomoc. Také jim kladl ve svých listech zvláště na srdce vděčnost k Bohu. — V nesnázích nebo měl-li cos důležitého rozhodovati, tím úsilovněji se modlil. Když skládal řádové stanovy, dožadoval se vroucně po 40 dní — skrze pří-

mluvu Matky Boží a ostatních světců i andělů — od nebeského Otce světla ve věci chudoby, již ukládal svému řádu. Bůh pak se ochotně skláněl k pokornému služebníkovi, osvěcoval jej a naplňoval radostí jeho duši. Ve chvíli kontemplace unikala světcovi země a nebe se otvíralo, aby poznal vůli Boží. Věděl pak, jak má věc rozhodnouti, a prožíval nejčistší slasti. A tak vidíme, že i modlitba světcova byla podníce-
na činností a k činnosti vedla.

Víme, jak drsnou askesí se počal vnitřní život Iñi-gův. Jakmile se po svém zranění obrátil k Bohu, potlačil v sobě, s přispěním nebeské Panny, navždy myšlenky a žádosti nečisté i všechnu pošetilou touhu po slávě a dobrém bydle. Měl i potom své vášně, ale zcela jiného rázu: žízeň po čistotě, touhu snášeti ochotně protivenství a pokořování, pracovat a konat pokání. Radoval se, trpěl-li nevinně, rád snášel posměch, jako činil Spasitel z veliké lásky k nám lidem. Byl takový, jakým chtěl, aby byl každý člen jeho řádu. Ty, kdož se snažili uškoditi mu, považoval za své opravdové dobrodince. Byl-li neprávem obžalován, zakoušel blaženost, slíbenou Kristem těm, kdo ho milují a dovedou z lásky k němu trpěti. Svůj duchovní život, jak bylo řečeno, začal tuhým pokáním, které navždy otrásl jeho zdravím. Za studií se musil mírniti v umrtvování, v pozdějších letech pak tolik strádal nemocí, že mu toto utrpení, klidně snášené, nahrazovaly posty, žíněnou košili a mrskání těla do krve. A tu už byl dokonalým pá-nem svého těla. Ani touha po spánku ani dobrém jídle jej nepokoušela. Spával špatně, jídal málo a nezáleželo mu na tom, co požívá. Ať spočíval na lůžku nebo dlel u stolu, jeho duch šel za jinými věc-mi — unikal do ráje, aby hleděl na Boží tajemství. Že si nedopřál pohodlí ani v příbytku, netřeba se zmiňovati.

Světec vynikal pokorou, která je dokonalým vzdá-ním se vůli Boží, projevené v Desateru i jinak v ži-votních událostech. Denně žil podle nauky Desatera a nebylo v něm pýchy. Svě řádové bratry daleko

předčil ctností, ale ani ho nenapadlo se s nimi srovnávat. Viděl-li u nich chyby, otcovsky je napomínal, ale neurážel a nemstil se, reptali-li proti jeho připomínkám. — O svém vnitřním životě nemluvil, přece však se dal ke konci svého života přemluvit a nadiktoval P. L. Gonzalesovi kus svého životopisu. Není v tom ješitnost, vidí-li v svém životě podivuhodné dílo dobroty a moci Páně. Není to nedostatek pokory, kterou si světec stále vštěpoval. Když si připomínal podivuhodná vidění a nebeské útěchy, jimiž ho Pán zahrnoval, zvolal se žalmistou: Ne mně, Pane, ale Tvému jménu budiž sláva! — Nejúžasnějším dílem jeho života je zajisté založení jezuitského řádu. Sv. Ignác byl ovšem přesvědčen, že řád vznikl z vůle Boží na podporu Církve, pro spásu duší a Boží slávu. Ano, světec byl stále pln touhy pracovat pro slávu Boží. Jen pro ni žil. Láska k Bohu byla jedinou pohnutkou vši jeho činnosti. Žil z Boha a pro Boha a — také, aby co nejvíce duší k němu přivedl.

2. Sv. Ignác jako apoštol.

Od svého obrácení začal Iñigo žít bohubilým životem, dáváje svým příbuzným i svému okolí vzorný příklad. Ale tím se brzy nespokojil. Od pobytu v Manrese přestává býti pouhým kajícím, stává se apoštolem, který chce také spásu svých bližních. Napomíná hříšníky, povzbuzuje k mravnému životu, zvyšuje účinnost svých slov příkladem vlastního života. Též jeho cesta do Palestiny měla hlavně účel apoštolský, nechtěl tam putovati toliko pro posvátné dojmy. Vrátiv se do Evropy, znovu se věnuje svému apoštolátu, poučuje o Bohu, jak jen sám dovede podle svých tehdejších vědomostí. Tak činí v Barceloně, pak ze studií v Alcalé a Salamance, až jej zavrou a vyšetřují. Přesto, že ještě daleko neukončil svých studií, znal Boha a proč by neukazoval cestu k němu? Když mu zavřeli ústa, třebas nedokázali, že hlásal nepravdu, uchýlil se do Paříže, kde si studiem získal žádané oprávnění ke své čin-

nosti. Byť i pro nemoc nedokončil studium theologie, dovedl zanícenými slovy přesvědčit i učenější muže, než byl sám, o závažnosti slov evangelia: Co prospěje člověku, kdyby celý svět získal a na své duši škodu trpěl? Podobně působil za krátkého pobytu ve vlasti, než se navždy odebral do Itálie. Tam teprve rozvinul záslušnou apoštolskou činnost, které je nevyhnutelně třeba, kdyžtž tamější kněžstvo pro nevědomost ve věcech náboženských i pro svůj pohoršlivý život nebylo schopno povznésti zanedbaný život mravní a náboženský, této země. Zato Iñigo se svými oddanými druhy všude táhnou lid za sebou a k Bohu. Za hrozného hladu roku 1538 (zaviněného neúrodou) neúnavně shánějí potraviny pro chudé a strádající, získávají tak nejenom jejich srdce, ale činí je i vnímavými pro slovo Boží a ochotnými přijmouti svaté svátosti. Než i mocní a bohatí vidí v nich pravé vyslance Boží a následují jejich příkladu v péči o lidi potřebné. Z lásky k bližnímu se starají i o sirotky, o napravení četných špatných žen i o obrácení židů. Iñigo s druhy neušel ovšem pomluvám, které měly znemožniti jejich apoštolskou činnost. Ale právě tato protivenství utvrzovala sv. Ignáce v přesvědčení, že koná dílo dobré.

Když se sv. Ignác později stal generálem jesuitského řádu, nemohl se už sám tolik věnovati apoštolské činnosti; tím více musil k ní řídit i vésti své podřízené. Svůj úkol konal znamenitě s úmysly nejvznešenějšími. Vštěpoval jim neúnavnou horlivost v udílení svátostí, zvláště pokání a sv. přijímání, v kázání a výkladu katechismu i sv. Písma, ve výchově mládeže, v řízení duchovních cvičení. Svě úsilí apoštolské měli podporovati modlitbou a příkladem svého života. Nesměli však zapomínati ani na skutky tělesného milosrdenství. Ba světec neustával zdůrazňovati, že péče o chudé, nemocné, vězně, o smír mezi nepřátele a jiné křesťanské skutky jsou podstatnou součástí jejich činnosti, rovněž hlásání evangelia nevěřícím a úsilí bludaře k pravé víře: Aby ukázal, jak cení apoštolskou činnost v řádu,

nepřijímal do něho ty, kdo chtěli v něm hledati toliko vlastní spásu. Získávat duše spolubližních Bohu je velmi důležitou povinností opravdového jesuity; čím je u něho tato touha živější, tím lépe pochopil účel řádu a tím lepším je jeho členem. Jesuité měli míti takové vlastnosti, které by podporovaly jejich apoštolskou činnost, především skromností, aby si získával důvěru u lidí, na něž mají působiti. Světec se mnoho modlil, mnoho trpěl a obětoval, aby utvrdil své řádové bratry ve ctnosti. Byl jim ovšem také laskavým a starostlivým otcem, rád se z dopisů dovídal o pracích i protivenstvích vzdálených bratří, řídil jejich činnost, udržoval trpělivost, obraceje zrak k Vykupiteli duší. Svou vroucí modlitbou, svými moudrými radami, příkladem vlastních ctností vychovával zástup svých věrných a vedl k duchovnímu dobytí a obrácení světa.

3. Katolický duch zakladatelův.

Sv. Ignác dává heslo „cítiti s Církví“, které je výstižným projevem jeho katolického ducha. Církev je viditelná společnost, řízená papežem za přispění Ducha svatého. V podstatě katolického ducha je synovská poslušnost k tomu, jež si křesťané zvykli zvatí svatým Otcem. Všechna bludařství a všechny rozkoly směřovaly k tomu, aby otřásly papežskou autoritou, ba zcela ji zavrhly. Sv. Ignác nabyl za pařížského pobytu jasného názoru o tom, co je protestantismus a jaké jsou důsledky jeho učení. Proto přilnul s tím větší láskou k tradici a církevní nauce: svátosti, mši svatou, breviř a jiné modlitby, posty, umrtvování, posvátné vědy (theologii), spisy sv. Otců, ustanovení církevních sněmů, bázeň Boží, péči o dobré skutky, lidskou svobodu při působení milosti i v předurčení k spáse — všechno to, co tvoří podstatu katolické nauky a čím protestanté pohrdli, všechno to zahrnul obzvláštní úctou a působil k tomu, aby si i věřící těchto věcí nesmírně vážili. Přijmouti vše, čemu Církev učí a co předpisuje, je bezpečným pravidlem víry a křesťanského

počinání. Představitelé Církve se ovšem dopouštěli chyb a přehmatů jako křehcí lidé, ale proto Církev nepřestala býti řízena Duchem svatým. Protestanté upozorňovali s velikým rámostem na zlořády v Církvi, než špatně je chtěli léčit popřením autority papežovy. Katolík se ve věcech náboženských vzdává svého osobního úsudku a je hotov poslouchati své Církve. Členové jezuitského řádu se nadto zavazují pod hříchem slibem obzvláštní, bezvýhradné poslušnosti k papeži, který jim může uložit jakoukoliv povinnost v zájmu náboženství a spásy bližních. Sv. Ignác byl od svého obrácení veden Božskou Prozřetelností k tomu, aby se stal hlavou vojnů, cele oddaných římskému papeži. Papež mu byl ve všech životních záměrech poslední autoritou. Svě uzdravení z těžké rány, utržené v boji u Pampelony, přisouval mocné přímluvě prvního papeže sv. Petra, se svolením papežským putoval do Svaté země, papeži svěřil rozhodnutí o účelu života svého i svých druhů, nebude-li moci splniti slib: hlásati evangelium v Palestině.

Když si papež Pavel III. uvědomil naléhavé potřeby tehdejší Církve, jmenoval komisi, aby připravila svolání všeobecného církevního sněmu. Sv. Ignác byl z vůle papežovy úzce připoután k dílu reformy Církve. Tehdejší kněžstvo nebylo na výši mravní ani vzdělané, i duchovní řády byly ve zřejmém úpadku. Bylo úkolem prvních jezuitů, aby nábožensky zanedbanému lidu italských měst ukázali vzor opravdových kněží a horlivých řeholníků, kteří z evangelia čerpali látku ke svým kázáním a duchovními cvičeními napravovali mravní život jiných řádů, kněžstva i vybraných laiků. Jako učitelé, vědomí svých svatých povinností, měli jezuité povznésti žalostný stav italských universit a kolejí. Humanisté si nedělali svědomí z toho, dávali-li do rukou mládeže i lidu knihy, nebezpečné víře a mravům. Zasluhou jezuitů se zlepšily mravní poměry samotné kurie papežské, kde prakse v udílení obročí a různých hodností jevila četné nedostatky. Papež

Pavel III. často a nenuceně rozmlouval se sv. Ignácem, jsa si jist dobrým výsledkem rady světcovy jak v záměru samém, tak ve výběru osob určených k jeho provádění. Tak bylo na př. s misii v Indii, kam byl poslán sv. František Xaverský, tak s poselstvím pro Irsko nebo Německo, i ve výběru jesuitských theologů pro koncil tridentský a v četných jiných případech. Papež pak odměňuje duchovní přízní služby prokazované Tovaryštvem. Potvrzuje jeho stanovy, schvaluje duchovní cvičení, uděluje mu výsady jiných řádů a p.

Nástupce Pavla III. papež Julius III. poznal dříve jako předseda sněmu tridentského jesuity Laineza, Salmerona, Le Jaye i Canisia při práci. Jejich vědění i apoštolský duch získaly si navždy jeho důvěru. Proto ochotně znovu potvrzuje řád a ponechává mu všechny výsady, udělené předchůdcem. Sv. Ignác se odvděčuje tím, že ještě víc zdůrazňuje ve stanovách řádových, které teprve teď nabývají konečné podoby, neomezenou oddanost řádu a jeho členů papeži a koná všechny důležité podniky se schválením papežovým. Jen v jedné věci s úspěchem odporuje papeži: když chce udíleti jesuitům vysoké hodnosti. I podaří se mu přesvědčiti papeže, že bude lépe poslouženo Církvi, zůstanou-li jesuité prostými řeholníky.

Nejvroucnější poměr měl sv. Ignác k papeži Marcelu II., který byl řádu celé oddán a chtěl míti stále nablízku dva jesuity (mezi nimi Laineza), aby s nimi mohl kdykoli rozmlouvati o potřebách Církve. Jaké naděje vzbuzoval tento papež svou hlubokou věrou a zbožností, čistotou mravů a neutuchající horlivostí, zvláště když jeho nevysoký věk sliboval dlouhé panování! A přece zemřel ještě v témž roce, kdy byl zvolen! Jaká rána pro sv. Ignáce!

Pavel IV., nástupce Marcelův, toužil stejně reformovati Církev, ale byl muž zcela jiné letory a také se jinak choval k Tovaryštvu, s jehož prvním generálem se už dříve neshodl v mínění — poznali se už před dvaceti lety v Benátkách. Zvolení kardiná-

la Caraffy papežem vzbudilo ve světcích obavy o osud řádu, ale posilniv se modlitbou, poručil je Bohu. Nový papež nebyl sice nijak zaujat proti jesuitům, než přece byly nyní záležitosti řádové u kurie jen s průtahem vyřizovány. Jinak i Pavel IV. užíval jesuitů k důležitým posláním, přidělil na př. Salmerona k legátům, vyslaným do Polska, Německa a Belgie, ba chtěl Laineza, který si svou schopností získal jeho důvěru, učiniti kardinálem. Jen bdělost sv. Ignáce a Laineza samého překazila provedení tohoto úmyslu. Jako činil za jeho předchůdců, přivedl světce i k tomuto papeži jesuity, určené pro nové založené koleje — tentokrát v Praze a Ingolstadtě. Ale roku 1554 vypukla válka mezi Pavlem jako vladařem papežského státu a španělským králem Filipem II., pánem sousedního Neapolska. Oddanost sv. Ignáce ke králi španělskému byla známá. Proto nařídil podezíravý guvernér římský hledati v řádovém domě Tovaryšstva v Římě ukryté zbraně — ovšem že bylo marně po nich pátráno. Sv. Ignác měl tehdy opory papežovy zvláště zapotřebí v důležitých věcech, na př. při odstraňování překážek, které činil pařížský biskup se Sorbonou zavedení Tovaryšstva do Francie. V době, kdy byly stanovy řádové v konečné úpravě Nadalem v jednotlivých zemích vyhlašovány, byla obava, že si je dá papež znova předložiti. Sv. Ignác věděl, jak Pavel IV. přeje chóru, sborovému konání hodinek, jež světec z důležitých příčin nezavedl do svého řádu. Než přes tyto obavy nebyl sv. Ignác tomuto papeži méně oddán proto snad, že od něho neočekával tolik přízně; vždyť viděl pravého zástupce Kristova.

Činnost Tovaryšstva, kterou chtěl sv. Ignác původně omeziti na Svatou zemi, vztáhne se poneháhu na celou Církev, ba na celý svět. Jaké se tu naskytají možnosti pro apoštolskou práci! Vyrvati Anglii rozkolu, Německo bludu, zachovat při víře Francii, Itálii a Španělsko, šířiti evangelium v Americe, Africe i na asijském východě. Světec byl pře-

svědčen, že čím více tam vyšle apoštolů, tím více je Bůh pomůže rozmnožovati.

Třebas se sv. Ignác cítí Španělem, neomezuje svoje úsilí jen na vlast a její zámořské osady. Chce všude zachraňovati duše, kdekoli je spása jejich v nebezpečí. Přeje si, aby všichni členové jeho duchovní rodiny byli s ním zajedno. Přijímá je sice z různých národů, ale světuje jim společné práce, vždyť je spojuje, přes různý původ, jedna víra křesťanská. Na prahu řádových domů nechť přestávají různosti národů, uvnitř ať vládne pokoj a mír, když mimo ně se lidé nenávidí a potírají! Ano, tam nechť se koná modlitba za ně i za ty, kdo s řádem smýšlejí nepřátelsky!

Sv. Ignác shromáždil své duchovní syny pro činnost apoštolskou, aby, majíce srdce plné lásky ke všem lidem, pracovali všude o jejich spáse, jako Kristus objímá svou láskou všechny národy světa. Tehdy byly zámořskými objevy otevřeny nové země apoštolátu. Tam se hrnuli kupci, aby zbohatli, vojíni a politikové se tam přeplavovali, aby zajistili panství svým králům. Neměli se misionáři odvážiti díla ještě obtížnějšího, aby i tu rozšířili království Boží? Náš světec má na sklonku života tu útěchu, že jeho duchovní synové splňují toužebné přání svého otce: na západě i východě zeměkoule zachraňují duše, vedouce je ke Kristu a nehledíce při tom, působí-li v zemi krále španělského nebo portugalského. Vždyť Kristus přišel spasit všechny lidi, jsa králem všech.

Doba, v níž sv. Ignác žil, byla si už také vědoma rozdílu ras a národů. Války španělsko-francouzské o půdu italskou, nechuť samotných Italů k panství cizinců jsou toho důkazem. I papežové měli u svých krajanů z toho slávu, dovedli-li odrazit barbary. I tehdy už se cítil rozdíl mezi válkami oprávněnými a nespravedlivými. Pojem práva je vlastně tak starý, jako lidstvo samo, křesťanství jen zjemnilo a upevnilo právní cit. Sv. Ignác tedy stanul před problémem, jak použití v konfliktu spravedlnosti s ne-

důtklivostí národů všeobecného příkazu lásky. Jesuité ovšem museli pracovat tam, kam byli posláni, a to se vším úsilím. Než představení, kteří jim svěřovali nějaký úkol, musili dbáti místních poměrů, aby zbytečně nenarážela a neztěžovali dílo spásy. Sv. Ignác však nechtěl utlumiti u svých podřízených veškeru lásku k vlasti, která je citem přirozeným. Ale přece mohly se vyskytnout případy, kdyby tato láska byla překážkou šíření království Božího. To omezovalo poněkud volbu působiště pro jednotlivé členy řádu. Od té doby se nacionalismus ještě prudčeji rozvinul, i bylo třeba, aby katolický duch nahradil intenzitou, čeho pozbyl v extensitě. Proto i úsilí zaujmout duše musilo se projevovat jinou formou, než se dělo dříve. Sv. Ignác převzal sice tradiční formu apoštolátu: kázání, zpověď, sv. přijímání, konání skutků křesťanského milosrdenství: péče o nemocné, o vězně a p. Připojil duchovní cvičení a pronikavou výchovu mládeže. Ale tím nejsou způsoby apoštolátu vyčerpány. Předem byl schválen každý způsob, vhodný pro pokřesťanění duší. V v tom je katolický ráz tohoto působení.

4. Světcův odkaz.

Sv. Ignác zemřel, aniž se slovem rozloučil se svými řádovými bratřími. A přece jim zanechal dva cenné odkazy: duchovní cvičení a stanovy řádové. V nich stále žije jeho velký duch, nebem samým osvícený. V nich tkví podstata řádu. Ony dávají také vysvětlení, proč řád mohl během čtyř století tolik vykonati pro království Boží na zemi — a jistě ještě vykoná, bude-li se jen odkazu světcova pevně držet.

Sv. Ignác si vyprošoval na Bohu tři milosti: aby se dostalo jeho řádu církevního potvrzení, aby duchovní cvičení byla Církví schválena a aby měl sám pokdy uvažovat o stanovách řádových a podrobně je vypracovat. Řeholní bratří, žijící v jeho blízkosti, měli také jedno přání, aby jim totiž jejich duchovní otec vypravoval, jak ho Bůh k sobě obrátil, vycho-

vával a vedl k tomu, aby založil Tovaryšstvo Ježíšovo. Trvalo léta, než se světec k tomu odhodlal, aby mladému, pokornému spolubratru Portugalci P. Gonzalesovi de Camara diktoval své Paměti. A zase se to dalo s velkými přestávkami. Gonzales si činil poznámky, podle nichž — maje výbornou paměť — ve své celé zapsal věrně vypravování světcovo. V Pamětech se dočítáme, jak se Iñigo v Loyole obrátil k Bohu, jak se modlil a konal pokání v Manrese, jak putoval do Jerusalema, začal studovat v Barceloně, pokračoval v Alcaie, v Salamance a v Paříži, působil krátce ve vlasti, nato v Benátkách a jak se posléze odebral do Říma. Tak byla snata rouška s života světcova a zjeveno tajemství jeho duše.

Sv. Ignác věděl, že jeho duchovní synové budou působiti v různých zemích za různých okolností; přesto si přál, aby ve všech věcech, pokud možno, zachovávali jednotu, zvláště v oděvu, v obřadech mešních, v naukových věcech i v praxi, aby tak byla zajištěna jednotu řádová. Z téhož důvodu dal napsati bratrem Polanco Návod pro zpovědníky, neboť úřadu zpovědníka se mají řádoví kněží věnovati s obzvláštní horlivostí. Mají-li pečovati o spásu duší, nechť tak činí stejnými metodami. Polanco ve svém spisku podává rady pro zpovědníky i kajícíky, o jejichž užitečnosti ho poučila četba, vlastní zkušenost i zkušenost jiných. Každý řádový kněz měl míti po výtisku této knihy, v níž jsou vyloženy podstata, účel i účinky svátosti pokání. Polanco žádá od zpovědníka, aby byl vzdělaný, dobrý, obezřelý, mlčelivý, dovedl kajícíka dobře vésti k nápravě a získávání milosti Boží, aby si správně vedl při rozhřešování, přidává pak seznam otázek pro zpytování svědomí kajícíkova podle Desatera a hlavních hříchů, jakož i podle povinnosti jednotlivých stavů, léky proti nejčastějším a nejtěžším hříchům, zásady pro napravení škody způsobené kajícím, výpočet církevních censur, týkajících se jistých hříchů. Od spisku Polancova byly očekáva-

ny dobré výsledky a zkušenost očekávání potvrdila. Jak se sv. Ignác přál, našli tu jesuité pravidla, jimiž se mohli bezpečně řídit a v nichž směli spatřovati také jeden z jeho odkazů.

Rektor koleje neapolské A. Salmeron byl zase pověřen sepsáním díla, které by doporučovalo časté přijímání Svátosti oltářní a vyvrátilo námitky proti němu. Ač tento spisek vyšel až po smrti sv. Ignáce, možno i v něm spatřovati eucharistický odkaz světcův. Přál si, aby věřící byli nabádáni aspoň k týdennímu sv. přijímání. Chvalitebno a užitečno je ovšem i denní sv. přijímání, jaké bylo obvyklé u prvních křesťanů. Podmínkou je zajisté, aby přijímající byl prost těžkého hříchu, jehož může býti zbaven jen ve svátosti pokání. Nedobře by činil kněz, který by zbraňoval věřícím častěji přijímání. (Praxe jesuitů totiž narážela mnohde i na odpor duchovenstva.) Sv. Ignác byl přesvědčen, čím častěji křesťan přijímá, tím že lépe činí, z každého hodného přijímání má duchovní užitek. Lépe je s důvěrou přijímání, než z přílišné obavy se svatému přijímání vyhýbat, jen-li tomu nebrání těžký hřích. Tak obnovil sv. Ignác hojné přijímání svátostí, které v jeho době bylo zanedbáváno, dříve než ještě koncil tridentský jasně prohlásil církevní nauku o nich.

Od sv. Ignáce přijali jesuité také péči o náboženské vyučování věřících i způsob jeho. Úpadek tehdejšího kněžstva zavinil, že byla opuštěna jak kazatelna, tak zpovědnice a stůl Páně. Především třeba poučovati děti, aby se staly dokonalými křesťany. Od svého obrácení je světec zaujat snahou vštěpovati svému okolí základy nauky křesťanské. Jako generál řádu uložil bratřím povinnost býti stálými katechisty. Z jeho řádu také vyšli záhy skladatelé výborných katechismů, jako byli Canisius, Bellarmín a Ripalda.

Kázání bylo v 16. století rovněž zanedbáno nebo se dělo způsobem pedantickým. Kázalo se málo, a když už, kazatel stavěl na odiv své scholastické ne-

bo humanistické vědění. Sv. Ignác kázal o Bohu od doby, kdy se mu k tomu dostalo Božího pomazání. Jeho prostá, samým Bohem vnuknutá slova mocně působila. Vedle příkladu svého podal v Konstitucích poučení, jímž se mají jesuité při kázání řídit: necht jsou řeči jejich jasné, praktické a jímavé! Jasnost budou čerpat ze svého vědění, užitečnost ze své horlivosti a moc z Ducha svatého. Světcova nauka posvátného řečnictví prýští z evangelia a je prostá vši retoriky.

Studijní řád Tovaryšstva nabyt konečné podoby až po smrti zakladatele řádu. Světec však i k němu položil základy, upravuje studium podle vzoru pařížského. Začíná se starými jazyky, latinou, řečtinou a hebrejštinou. Nabyvše pevných vědomostí v gramatice, mohou žáci teprve s prospěchem sledovati tříletý kurs „svobodných umění“. Výklady profesorů se střídají s cvičeními, s disputacemi školními i veřejnými. Pak je po čtyři léta vykládána scholastická theologie a Písmo sv. V tomto čase má býti ukončen celý cyklus výkladů mistra Sentencí i bible. Sv. Ignác neschvaloval jeho protahování. Tato vyšší studia se konají na řádových universitách, obsazených výbornými učiteli, nikoli v kolejiích.

Je ovšem přirozené, že na počátku bylo jakési kolísání v uspořádání studia, než byl postup vyzkoušen a pevně stanoven. Vyučování zabírá denně několik hodin, po každé hodině vyučovací následuje opakování látky u přítomnosti učitele a diskuse mezi žáky. Svůj styl cvičí v úlohách prosaických i veršovaných. Nejlepší žáci jsou nabádáni k tomu, aby o daném námětu proslovili improvisovanou řeč, rozmluvu nebo báseň. Řečtině se věnuje dostatečná pozornost. Sotva nabyli žáci základů v gramatice, jsou vykládáni řečtí autoři. Také v hebrejštině se cvičí. Horlivost studentů je podněcována disputacemi, k nimž jsou zváni i cizí vzdělaní hosté, aby se jich činně účastnili, vyvěšováním napsaných úkolů a různými odměnami. Daleko by vedlo vypočítávat

učebnice, kterých se užívalo. Sv. Ignác nerad dával do rukou studentů díla, která skvělým slohem budí zalíbení i v myšlenkách nezdravých (Erasmus). Zvláště pečoval o to, aby z autorů pohanských byla vykládána jen místa mravně nezávadná. Ve filosofii vládl Aristoteles, v theologii ovšem sv. Tomáš Akvinský, ale místo Sentencí byl připuštěn i jiný (Durand); Nadal si přál díla, které by bylo přizpůsobeno kontroverším s protestanty. Profesor Písma vykládá nauku křesťanskou, přidržuje se katechismu Canisiova, mimo to má po tři léta výklady biblické, dbaje při tom postupu studií theologických. Při studiu kasuistiky je základem Fumus nebo Navarrus. Z dekretálek se vybírá jen to, co je s užitkem pro výklad dogmatický nebo morální.

Podle tohoto plánu jsou vzdělávání v kolejích a na universitách řádových jednak budoucí jesuité, jednak studenti, kteří se k nim přidruží. Světec si přál, aby řádoví studenti vynikali nad své světské soky věděním i skromností. Chtěl ovšem, aby jim byla věda toliko pomůckou pro získávání duší. Ve studiu viděl cestu, která přivádí duše k poznání Krista a lásce k Němu. Tak to stanovil v Konstitucích, těmito myšlenkami se řídil i ve svém životě. I to je odkaz světcův.

5. Smrt sv. Ignáce. Prohlášení za světce.

Od pobytu v Manrese trpěl sv. Ignác žaludeční chorobou, která se později v Římě jen zhoršovala. Světec často polehával, jsa mučen vyčerpávacími bolestmi, s horečkou spojenými, a velmi zeslábl. V polovici roku 1556 cítil sám, že se blíží konec jeho života. Vydechl duši 31. července ve chvíli, kdy Polanco pospíchal k papeži, aby nemocnému vyprosil požehnání. Zesnul tiše, bez slov rozloučení, okoušeje v samotě přítomnost Boha, jemuž už cele náležel.

Když lékaři balzamovali mrtvolu světce, podivili se, jak prázdná a vyschlá jsou jeho střeva, jak scvrklá a ztvrdlá játra a — že mohl tak žít. Jeden malíř se pokusil zachytiti na obraze rysy svatého

muže a oživiti je. Ale ani tento obraz ani posmrtná maska neuspokojily bratří, kteří mu žili na blízku. V jejich duších se zachovala věrnější podoba svět-cova: muž malé postavy, plouživého chodu, s obličejem výrazu pokojného, mírného a vážného, s pronikavýma, skromností však zastřenýma očima, s vysokým, přemítavým čelem. Ten obraz je všude pro-vázal.

Nejen duchovní bratří, ale všichni, kdož přicházeli se rozloučit s jeho tělesnými pozůstatky, viděli v něm světce. Biskupové i knížata velebili ve svých listech zesnulého, jeho zářivé vlastnosti i zásluhy. Vzdálení bratří litovali, že nebyli při jeho skonu, ale utěšovali se jeho mocnou přímluvou v nebi, že se budou moci k němu modliti, neboť byli přesvědčeni, že jej Církev co nejdříve povýší na oltář.

Záhy byla shromažďována data k životopisu velkého sluhu Páně. Nejlepším příspěvkem byly ovšem jeho vlastní Paměti, diktované nedlouho před smrtí P. Gonzalesu de Camara, pak vzpomínky jeho nejbližších druhů, také rozsáhlá jeho korespondence. A tak se mohl Petr Ribadeneyra pokusiti o první latinský životopis, který vyšel roku 1572 a byl s velkou dychtivostí čten. — Ještě v témž století byl zahájen proces kanonisační — nejen na žádost samého Tovaryšstva, ale i knížat (Filipa II. a p.) a španělských prelátů. Dosavadní kostel jesuitský v Římě byl přestavěn v nádhernou svatyni, v níž byly uloženy ostatky prvního generála a vábily sem poutníky víc než krása nového chrámu. Ve výročí smrti roku 1599 se tu shromáždilo na 300 jesuitů za předsednictví kardinála Bellarina, který velebil ctnost zakladatele řádu a ujišťoval, že svatost Ignácova je hodna oltářů. Po podrobném zkoumání života jeho v procesu kanonisačním byl vydán roku 1609 beatifikační dekret. Na 12. března 1622 konečně určeny kanonisační slavnosti, když prosby knížat, rodného kraje i měst, kde blahoslavenec působil, byly opětovány a množily se zázraky, které se staly na jeho přímluvu. Toho dne byli spolu se sv. Ignácem pro-

OBSAH

Úvod	6
I.	
Hledání životní cesty	9
II.	
Touha po životě apoštolském	18
III.	
Svatý Ignác učitelem duchovního života	24
IV.	
Svatý Ignác zakladatelem řádu jezuitského	31
V.	
Služebník Boží	43

ných horlivců v bohovědě, ve výkladu Písma, užívání svátostí, na staletí vymezil stezku, po které má kráčet katolická věda a pravá zbožnost. Hlavně tuto stránku velkého papeže rozbírá náš autor, proto jeho kniha je mnohem víc než životopis.

AU PEROU: *Le Père J. M. Chouvinc, apôtre des Indiens.* E. Witte, Lyon 1936, str. 240, cena 15 frs. Velmi zajímavý životopis misionáře redemptoristy P. Chouvence, které zemřel roku 1932. Zsvětíl se úplně hlásání evangelia mezi Indiány. Tento životopis poutavě líčí hrdinné činy misionářů, kteří se ničeho nebáli podniknout pro šíření víry a kteří museli někdy prožít chvíle neuvěřitelné. Jedním z těchto statečných misionářů byl P. Chouvinc.

Am service de Jésus Prêtre; III. sv. Les oeuvres de Dieu. Marietti, Torino 1936, str. 420, cena 12 frs. Kniha, sestavená z dopisů ctihodné služebnice Boží, Matky Ludviky Markéty Claretové de la Touche, adresovaných jejímu duchovnímu rádcí, P. Alfredovi Charrierovi z T. J., a jeho odpovědí, odhaluje hlubokou duši této řeholnice, její úplnou morální a duchovní fysiognomii. Ukazuje nám vytrvalou věrnost, kterou odpověděla Matka Claretova na vznešené povolání Božského Srdce, nezdráhajíc se podstoupiti i největší oběti a ponižování, aby byla inspiratorkou velkého „Kněžského Dila“ — kongregace kněží zasvěcených Božskému Srdci.

BOLEK FR.: *Katolické kostely a kaple v Olomouci.* Lidové závody tiskářské, Olomouc 1936, str. 168, cena 10 Kč. Jsme zavázáni díky msgru Bolkoví za tuto informativní knihu o perlách církevního umění a stavitelství. Přijdete-li na návštěvu nebo na pout do Olomouce, neopomeňte knihu si koupiti, bude vašim nejlepším průvodcem po Olomouci. Najdete v ní také krátké dějiny našeho poutního chrámu Matky Boží na Svatém Kopečku.

BRIEDEL B.: *Život svatého Ivana.* Benediktini v Břevnově, Praha 1936, str. 127. Podle tisku z r. 1657 k novému vydání připravil a poznámkami opatřil Josef Vašica. Zásluhou dra Vašici vychází zase na světlo vzácná barokní památka, totiž Briedelův Život svatého Ivana. Vydavatel se snažil co nejvíce zachovat jazykové osobitosti Briedelova textu. Briedelův Život svatého Ivana je věc velmi krásná. Vašicovo vydání nám jej však ukazuje v jeho pravém světle. Doporučujeme.

CINEK F.: *Velehrad víry.* Lidové knihkupectví, Olomouc 1936, str. 745, cena 50 Kč. Dr. Cinek se snaží zpracovat historiografii velehradského cyrilometodějství. Toto dílo jsou vlastně souborné duchovní dějiny Velehradu. Autor na základě různých historických dokumentů podává krásný obraz Velehradu jako ohniska regeneračních snah, jimiž se křísíme v duchu cyrilometodějském k plnosti křesťanského života a usilujeme o dobudování díla sv. Cyrila a Metoděje. Kniha přináší hodně neznámých historických dokumentů anebo shrnuje v celek ty, které byly roztroušeny. Je to pěkná památka na uplynulý jubilejní rok velehradský. Doporučujeme.

DUHOURCAU F.: *Le saint des temps de misère*, Francois d'Assise. Paris, 1936, Editions Spes, str. 383. Autor poznal velikost sv. Františka, tohoto důsledného plněte evangelia a tak se do něho zamiloval, že napsal o něm toto dílo, plné obdivu nad životem tohoto assiského světce. Sleduje pečlivě všechny jeho krokův a ideály a snaží se je co nejlépe pochopit.

JURÁK J.: *Apoštolská činnost dominikánské provincie sv. Hyacinta na Rusi 1595—1650*. Je to část doktorské these dra Juráka, která byla v Římě přijata na orientálním ústavě velmi příznivě, hlavně proto, že přispěla k poznání málo známého historického úseku. Doporučujeme.

KARLÍK O.: *Mravní život podle řádu nadpřirozeného*. Lidové knihkupectví, Olomouc 1936, str. 208, cena 25 Kč. Dr. Karlík podává veřejnosti novou svou knihu, v níž jasně ukazuje katolickou nauku o výchově svědomí. Vyznačuje hlavní příčiny dnešního myšlenkového, mravního i sociálního chaosu a dává léky proti tomuto zmatku tím, že poukazuje na katolický názor o životě, o povolání člověka k vyššímu, nadpřirozenému cíli a prostředcích, jež vedou k dosažení tohoto cíle. Kniha se čte velmi pěkně a přináší mnoho cenných věcí. Doporučujeme.

Officium Parvum nejsvětějšího Srdce Ježíšova. Cyrilometodějské knihkupectví G. Francla, Praha 1936, str. 27, cena 2.50 Kč, kart. 6 Kč, v úpravě Břetislava Storma. Opravdová zbožnost nemůže se živiti jinak, leč z pramenů, které otvírá Církev všem žíznivým duším v posvátné liturgii. Proto s radostí vítáme nový překlad malých hodin k nejsv. Srdci Ježíšovu.

KUBES K.: *Maria, II. díl*. Nákl. Posla B. Srdce Páně, Praha 1937, stran 420, cena brož 24 Kč, váz. 32. Kč. Vyšel druhý díl Kubešovy Mariologie. Zatím co první díl jednal o Panně Marii spíše po stránce věroučné, v druhé části si autor všímá Matky Páně hlavně pokud je vzorem pro křesťanský život. Je to vlastně krásně promítnutý život Panny Marie podle pořadí různých tajemství ze života Páně, k nimž měla Matka Boží úzký vztah. Ne ovšem ve smyslu životopisu, jak si jej obyčejně představujeme, nýbrž události života Panny Marie jsou spíše jen podkladem pro rozjímání a rozvinutí myšlenek autora. Proto tento druhý díl se čte klidněji a snáze. Hodí se pro všechny čitatele mariánské a pro ty, kdo touží poznat velikost Matky Boží. Doporučujeme.

Z časopisů doporučujeme „Neděli“, která je nyní velmi obohacena po stránce obsahové. Vychází v Praze II., Karlovo nám. 5. — „Hlas sv. Petra“, vycházející v Brně, Sedláčkova 5, pracuje o obnovu křesťanských rodin častým sv. přijímáním a volá všechny k spolupráci za zájmy Krista a apoštolského Stolce.

Cena 3 Kč.

Měsíčník Vítězové. Revue Na Hlubinu. Edice Krystal. Vydávají profesori bohosloveckého učiliště řádu dominikánského v Olomouci. Za redakci odpovídá Fr. Macura v Olomouci. Tisknou Lidové závody tiskařské a nakladatelské, spol. s r. o. v Olomouci.